

**ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ
ΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΜΕΣΑ
ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Επιβλέπων καθηγητής: Αντώνιος Αθ. Ρήγας

**Ελένη Ανδρέου
Στέλλα Ιωάννου**

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΛΗΡΕΣ ΤΙΜΟ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Αρ. Κτημ:

Αρ. Εισαγ:

6065

Κωδ. Συγγραφέα:

3776

Ταξινόμ. Αρ. Συμ:

ΠΤΥ. ΑΝΘ
370.153

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
1. Ιστορική προσέγγιση	4
1.1 Το παλαιό σχολείο	11
1.2 Το νέο σχολείο	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
1. Έννοια και περιεχόμενο	16
1.1 Επιβράβευση	19
1.2 Τιμωρία	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
1. Σύγχρονη θεώρηση του προβλήματος	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
1. Συμπεράσματα - Προτάσεις	39
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α “Έρευνα Νίκης Γιάγκου”	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β “Βραβεία στο Παγκύπριο Γυμνάσιο”	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ “Περιστατικά και ποινές στο Παγκύπριο Γυμνάσιο”	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ “ Κανονισμοί λειτουργίας των Σχολείων της Κύπρου”	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε “ Ημερολόγιο με επιμελητές -υπεύθυνους καθαριότητας”	66
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη αυτή γίνεται μέσα στα πλαίσια του προγράμματος εξομοίωσης των πτυχιούχων της Χαροκοπείου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας προς τους πτυχιούχους των τμημάτων του Χαροκοπείου Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Οικιακής Οικονομίας.

Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση του προβλήματος “Επιβράβευση και Τιμωρία ως παιδαγωγικά μέσα του σχολείου”.

Το θέμα αυτό μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα, διότι εργαζόμαστε ως καθηγήτριες σε Σχολεία Μέσης Παιδείας της Κύπρου.

Σκοπός της διδασκαλίας μας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν τις αναγκαίες γνώσεις, να καλλιεργήσουν στάσεις και να αναπτύξουν δεξιότητες σε θέματα που αφορούν την προσωπική, οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, ώστε να καταστούν αυτόνομα και παραγωγικά μέλη της κοινωνίας. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος της διδασκαλίας μας στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της καθημερινής ζωής.

Για την επίτευξη των στόχων μας χρησιμοποιούμε διάφορα παιδαγωγικά μέσα. Ανάμεσα σ’ αυτά σημαντική θέση κατέχει η επιβράβευση και η τιμωρία.

Οι Παιδαγωγοί και οι Ψυχολόγοι ασχολήθηκαν από πολύ παλιά με έρευνες και μελέτες για την αποτελεσματικότητα της επιβράβευσης και της τιμωρίας ως παιδαγωγικών μέσων στα σχολεία.

Τα αποτελέσματα των ερευνών τους καθώς και οι σύγχρονες επιστημονικές απόψεις της Ψυχολογίας και της Βιολογίας διαφοροποίησαν τον τρόπο χρήσης των μέσων αυτών ως παιδαγωγικών μέσων στα σχολεία.

Στη μελέτη μας θα προσεγγίσουμε το θέμα από ιστορικής πλευράς κατ' αρχήν, θα μελετήσουμε την έννοια και το περιεχόμενό του, θα δούμε πώς αντιμετωπίζεται σήμερα το πρόβλημα και θα προσπαθήσουμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα.

Εδώ αισθανόμαστε έντονα την ανάγκη να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες προς τον Καθηγητή της Παιδαγωγικής και της Διδακτικής κύριο Αντώνιο Αθ. Ρήγα, για τη συνεργασία του και την επιστημονική του καθοδήγηση.

Ευχαριστούμε επίσης τη συνάδελφο κυρία Λήδα Πηλαβάκη για τα σκίτσα που μας φιλοτέχνησε.

Τέλος, θέλουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας προς τα μέλη των οικογενειών μας για την κατανόηση και τη συμπαράστασή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Ιστορική προσέγγιση

Ένα από τα πιο βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κάθε εκπαιδευτικός στο έργο του, που είναι η μετάδοση στο παιδί γνώσεων και δεξιοτήτων καθώς και η ανάπτυξη των ψυχοσυναισθημάτων του διανοητικών, ώστε να εξελιχθεί σε ικανή προσωπικότητα, είναι η σχολική παιδαγωγία, που επικρατεί να ταυτίζεται στην τύξη με την τιμωρία.

Οι τιμωρίες χρησιμοποιούνταν από αρχαϊκών χρόνων. Στους πρωτόγονους λαούς η αντίδραση για τις αμαρτίες των παιδιών ήταν οργή και ήρθε ναφά να τα χτυπάει η μητέρα ή ο πατέρας ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας για να τους διδάξει (ή να τους τιμωρήσει). Αργότερα, όταν άρχισε να ταχίζει η παιδαγωγία ως επιστήμη (ή ως τέχνη), η τιμωρία έγινε ένας από τους βασικούς τρόπους της. Κλασικό μέσο τιμωρίας είναι οι σωματικές ποινές, τις οποίες χρησιμοποιούσαν όλοι οι λαοί της αρχαιότητας.

Στις Ηλίδες οι πατέρες είχαν δικαίωμα να δένουν τους σκλάβους, τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

Στην Κίνα ο πατέρας έχει το δικαίωμα να βασανίζει, αλλά και να φονεύσει το παιδί του.

Επιβράβευση και τιμωρία ως παιδαγωγικά μέσα

του σχολείου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Ιστορική προσέγγιση

Ένα από τα πιο βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κάθε εκπαιδευτικός στο έργο του, που είναι η μετάδοση στο παιδί γνώσεων και δεξιοτήτων καθώς και η ανάπτυξη των ψυχοσωματικών του δυνάμεων, ώστε να εξελιχθεί σε ισχυρή προσωπικότητα, είναι η σχολική πειθαρχία, που επικράτησε να επιβάλλεται στην τάξη με την τιμωρία.

Οι τιμωρίες χρησιμοποιούνταν από αρχαιοτάτων χρόνων. Στους πρωτόγονους λαούς η αντίδραση για τις αταξίες των παιδιών ήταν οργή και αψιθυμία για εκδίκηση (εποχή αλιείας - κυνηγιού). Αργότερα, όταν άρχισε να αναπτύσσεται η γεωργία και η κτηνοτροφία, η ποινή αναφέρεται ως εκφοβισμός. Κλασικό μέσο εκφοβισμού είναι οι σωματικές ποινές, τις οποίες χρησιμοποιούσαν όλοι οι λαοί της αρχαιότητας.

Στις Ινδίες οι πατέρες είχαν δικαίωμα να δέρνουν τους σκλάβους, τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

Στην Κίνα ο πατέρας είχε το δικαίωμα να μαστιγώσει, αλλά και να φονεύσει το παιδί του.

Οι Αιγύπτιοι έδερναν τα παιδιά χωρίς έλεος. “Τα αυτιά των παιδιών, έλεγαν, είναι από πίσω, γιατί ακούουν καλύτερα, όταν δέρονται”.

Οι Ιουδαίοι της Παλαιάς Διαθήκης είναι υπέρ της σωματικής ποινής: “Ο φειδόμενος της ράβδου αυτού μισεί τόν υιόν αυτού, ο δέ αγαπών αυτόν παιδεύει αυτόν εν καιρώ” 1. Παλαιά Διαθήκη Παροιμία Κεφ. 13 § 24.

Στην κλασική Αρχαιότητα χρησιμοποιούνταν πολύ σκληρές σωματικές ποινές.

Στη Σπάρτη υπήρχαν ειδικοί μαστιγοφόροι για τα παιδιά, που τα μαστίγωναν στη ράχη μέχρι που αιμάτωναν.

Στην Αθήνα οι παιδοτρίβες είχαν το δικαίωμα να μαστιγώνουν τα παιδιά ή και να τα φυλακίζουν.

Ο Σωκράτης έλεγε “Όπου δέν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος”, και ο ποιητής Μένανδρος (4ος αιώνας π.Χ.) “ο μή δαρείς ου παιδεύεται”.

Ο Αριστοτέλης είναι υπέρ της ποινής γενικά. *“Τιμωρείσθαι μάλλον καί μή καταλάττεσθαι τότε γαρ ανταποδιδόναι δίκαιον, τό δέ δίκαιον καλόν⁵ η δέ δίκη καί κόλασις ίασις”*¹

Στους Ρωμαίους, ο Pater Familias είχε απεριόριστα δικαιώματα πάνω στα παιδιά, στις γυναίκες και στους σκλάβους. Το παιδί κατά τους Ρωμαίους ήταν res=πράγμα, που μπορούσαν να το χρησιμοποιούν όπως ήθελαν.

Η Καινή Διαθήκη χαράσσει άλλη κατεύθυνση στο πρόβλημα των ποινών. Ο Απόστολος Παύλος στην προς Εφεσίους Επιστολή του λέει: *“Οι πατέρες μή παροργίζετε τά τέκνα υμών, αλλ’ εκτρέφετε αυτά εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου”* (Εφεσίους 6,4).

Οι Πατέρες της Εκκλησίας πιστεύουν ότι η σωματική ποινή αμβλύνει το συναίσθημα και οδηγεί στην αναισθησία, επειδή με τον καιρό το παιδί τη συνηθίζει και την περιφρονεί.

Κατά τη Βυζαντινή εποχή οι περισσότεροι δάσκαλοι ήταν μοναχοί με πολύ αυστηρές αρχές και επέβαλλαν αυστηρές ποινές, για να μάθουν τα παιδιά γράμματα. Εκτός από το αλύπητο ξύλο επέβαλλαν και νηστεία.

¹ Αριστοτέλους, Ρητορική τέχνη

Κατά το Μεσαίωνα στη Δύση έδερναν νόμιμα οι γονείς και οι δάσκαλοι τα παιδιά, οι αξιωματικοί τους στρατιώτες, οι Επίσκοποι τους μοναχούς, οι άνδρες της γυναίκες, οι δικαστικοί τους εγκληματίες, οι κύριοι τους υπηρέτες, οι μεγαλύτεροι μαθητές τους μικρότερους· δηλ. όλοι έδερναν και δέρνονταν για τη σωτηρία της ψυχής τους.

Οι σκληρές σωματικές ποινές καταργήθηκαν σταδιακά. Μετά την Αναγέννηση άρχισε σοβαρή κίνηση κατάργησης της σωματικής ποινής ως μέσου αγωγής, διότι με την επικράτηση των αρχών του ανθρωπισμού κάθε τι ανθρώπινο απέκτησε αξία.

Ο Έρασμος χαρακτηρίζει κτηνώδεις τους δασκάλους που δέρνουν. Ο Κομένιος επιτρέπει τη σωματική ποινή σε βαριές περιπτώσεις.

Ο Herbart επιτρέπει τη σωματική ποινή στις περιπτώσεις που δεν είναι αποτελεσματικές οι επιπλήξεις.

Ο Spencer είναι υπέρ των φυσικών ποινών, ο Κοραΐς είναι εναντίον.

Ο Vermeylen λέγει: *“Αι σωματικάί ποιναί δέν επιβάλλονται πρὸς βελτίωσιν, ἀλλ’ εἶναι προϊόν εκρήξεως κακῶν παιδαγωγῶν”*²

² (P. Conrad. Στοιχεία παιδαγωγικής, τόμος Β΄, σελ. 83)

Σήμερα οι παιδαγωγοί απορρίπτουν τη σωματική ποινή· πολλοί απορρίπτουν όλες τις ποινές γενικά.

Η ποινή επικράτησε και στο Δυτικό Κόσμο και σκοπό είχε να τιμωρεί τις αντικανονικές πράξεις των παιδιών, ώστε να φοβούνται και να μην τις επαναλαμβάνουν, βελτιώνοντας με τον τρόπο αυτό τη συμπεριφορά και τη στάση τους.

“Το παραδοσιακό σχολείο με τη χρήση αυστηρών σωματικών ποινών και την αυταρχική συμπεριφορά δεν άφηνε πολλά περιθώρια για απειθαρχίες. Το νέο σχολείο, όμως, με τη φιλελεύθερη τακτική του απέκλεισε την αλόγιστη χρήση των ποινών, αλλά βρέθηκε κατά κάποιο τρόπο ανέτοιμο να αντιμετωπίσει θέματα πειθαρχίας, που αναπόφευκτα παρουσιάζονται στην κοινή ζωή και κυρίως στη ζωή κοινωνικά ανώριμων ατόμων, όπως είναι οι μαθητές της βασικής εκπαίδευσης”.³

Στη συνέχεια άρχισε η κριτική αντιμετώπιση της ποινής και η απόρριψη της σωματικής τιμωρίας· σ’ αυτό συνέβαλε η αφυπνιστική αντίληψη του J.J. Rousseau για την ιδιαιτερότητα του παιδιού.

Κατά τον 20ό αιώνα η μεταρρυθμιστική παιδαγωγική, η ψυχανάλυση και η συνειρμική ψυχολογία συνέβαλαν σημαντικά στην εξήγηση του φαινομένου της ποινής και στον περιορισμό της εφαρμογής της.

³ Μασαγγούρας, Ψυχοπαιδαγωγικά θέματα

- α) Η μεταρρυθμιστική παιδαγωγική πολέμησε το “Παλιό σχολείο” ως “Ίδρυμα τιμωρίας” (P. Oestreich) και συνέβαλε πρακτικά στη δυσφήμιση της ποινής στο χώρο της αγωγής. Η σωματική τιμωρία θεωρήθηκε ότι τραυματίζει την προσωπικότητα του παιδιού και βλάπτει την υγιή ανάπτυξή του (F.W.Foerster). Η ποινή καταδικάστηκε ως ταπεινωτική τόσο για τον τιμωρούμενο όσο και για τον τιμωρό.
- β) Η ψυχαναλυτική έρευνα αξίωσε την ολική εξάλειψη της ποινής από την αγωγή και τον περιορισμό της σε μέτρα, που είναι ψυχολογικά και παιδαγωγικά θεμελιωμένα και αποκλείουν αρνητικές επιδράσεις. Αυτά βασίστηκαν στις έρευνες που απέδειξαν τη σχέση των τραυματικών εμπειριών κατά την παιδική ηλικία με τις νευρωτικές ασθένειες των ενηλίκων και τις ενστικτώδεις παρεκτροπές του “σαδισμού” και “μαζοχισμού”.
- γ) Η Συνειρμική Ψυχολογία, βασισμένη στα πειράματα των I. Pavlov, B.F. Skinner, έδειξε ότι η ποινή μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη σχολική μάθηση, επειδή δημιουργεί φόβο. Μόνο σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί η ποινή να βοηθήσει στη διαδικασία της μάθησης, πράγμα που επιτυγχάνει καλύτερα ο έπαινος και η αναγνώριση.

Το παιδί θεωρείται ψυχοφυσικός οργανισμός που έχει τις δικές του ανάγκες. Βρισκόμαστε ήδη στον αιώνα του παιδιού, όπου καταδικάζονται οι βαναυσότητες και οι εκδικητικές ενέργειες για κάθε παρεκτροπή του παιδιού.

“Το παλαιό Σχολείο”

1.1 Το Παλαιό Σχολείο

Το παλαιό σχολείο βλέπει το παιδί ως ένα μικροενήλικα με σωματικές, ψυχικές και πνευματικές ατέλειες. Η παιδική ηλικία δεν έχει κανένα νόημα, αλλά είναι περιττή και επιβλαβής. Η ψυχή του παιδιού θεωρείται άγραφος χάρτης, όπου χαράσσονται οι εντυπώσεις - παραστάσεις του εξωτερικού κόσμου και δημιουργούν τις πνευματικές λειτουργίες, τη μνήμη, τη φαντασία, την κρίση, το συλλογισμό.

Σκοπός των ενηλίκων είναι να δώσουν στο παιδί τη δική τους τελειότητα, που πηγάζει από την αγωγή, η οποία πρέπει να είναι μια άγρυπνη παρακολούθηση, επίβλεψη και συνεχής μετάδοση γνώσεων. Με όλα αυτά ήθελαν να πλάσουν το παιδί στα ίδια καλούπια με τα δικά τους καταπιέζοντάς το και υποβάλλοντάς του να δέχεται τα πάντα παθητικά. Σε κάθε αντίδραση του παιδιού επιβάλλεται τιμωρία, ώστε να υποτάσσεται στη θέληση των ενηλίκων.

Η Γαλλίδα παιδαγωγός Seclet Rion γράφει ότι ο δάσκαλος είναι ο κυρίαρχος της τάξης, αποφασίζει, διατάσσει, οργανώνει, κρίνει και έχει όλη την ευθύνη της τάξης. Τα παιδιά πρέπει να υποτάσσονται, να υπακούουν και αυτό θεωρείται αρετή. Αλίμονο στα παιδιά που δεν πειθαρχούν, δε συμβιβάζονται και αντιδρούν. Τους επιβάλλονται αυστηρές ποινές από το δάσκαλο και καταδικάζονται από τους πειθαρχημένους συμμαθητές τους.

Στη συνέχεια δημιουργείται η Παιδονομία ή Οδηγητική του Παλαιού Σχολείου, που πηγάζει από τις εσφαλμένες αντιλήψεις της παλιάς παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.

Με την απόλυτη υποταγή του παιδιού και την επιβολή ποινών επιδιώκεται η παροχή όσο το δυνατό περισσότερων γνώσεων, που ήταν ο σκοπός της αγωγής. Η αυστηρότητα του δασκάλου, η επιβολή της εξουσίας του με επιπλήξεις, απειλές και όλων των ειδών τις ποινές αποτελούσαν τη βάση, πάνω στην οποία στήριξε το παλιό σχολείο τη στάση του απέναντι στο παιδί.

1.2 Το Νέο Σχολείο

Οι νέες επιστημονικές απόψεις της Βιολογίας, της Ψυχολογίας και γενικά της Επιστήμης, θεμελίωσαν τις αρχές, πάνω στις οποίες βασίστηκε το Νέο Σχολείο που θεωρεί:

- α) ότι το παιδί είναι ένας ιδιαίτερος ψυχοφυσικός οργανισμός με εσωτερική δύναμη και σπουδαίο προορισμό και κάθε στάδιο ανάπτυξής του αποτελεί σημαντικό σταθμό στην εξέλιξή του
- β) ότι η παιδική ηλικία είναι το μεγαλύτερο ευεργέτημα που χάρισε η φύση στον άνθρωπο και ο πιο κατάλληλος τρόπος, για να οδηγηθεί ο άνθρωπος στην ωριμότητα
- γ) ότι η παιδική ηλικία δεν είναι απλή προπαρασκευή για την ωριμότητα, όπως και η ωριμότητα δεν είναι προπαρασκευή για τη γεροντική ηλικία, αλλά είναι ένας σημαντικός σταθμός στην ανάπτυξη του ανθρώπου
- δ) ότι θα ωριμάσει καλύτερα αυτός που θα επωφεληθεί όσο μπορεί περισσότερο από την παιδική του ηλικία.

Το Νέο Σχολείο στηρίζει όλες του τις ενέργειες στη γνώση της φύσης του παιδιού.

Το παιδί γίνεται το κέντρο του σχολικού ενδιαφέροντος. Το νέο σχολείο αντικρίζει το παιδί ως μια ξεχωριστή οντότητα μελετώντας το από ψυχοσωματική άποψη με συστηματικές παρατηρήσεις και πειραματικές

έρευνες μέσα και έξω από το σχολείο. Ανακαλύπτει και καλλιεργεί τις ιδιαίτερές του κλίσεις και ενδιαφέροντα.

Έτσι, ενώ η στάση του Παλαιού Σχολείου είναι αρνητική και τα μέτρα του καταπιεστικά, αντίθετα η στάση του Νέου Σχολείου είναι θετική και τα μέτρα του βοηθητικά για την ανάπτυξη, διότι είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδικού οργανισμού.

Στο Νέο Σχολείο δεν έχουν καμιά θέση η βία, η φοβέρα, η τρομοκρατία, όπως συνέβαινε στο Παλαιό Σχολείο. Χαρακτηριστικά του Νέου Σχολείου είναι η χαρά από την εργασία, η αγάπη, η εμπιστοσύνη, το ενδιαφέρον, η ενθάρρυνση προς το παιδί.

Όλα αυτά, αφού καλλιεργούν την εσωτερική ελευθερία του παιδιού, γεννούν και την εσωτερική πειθαρχία, πάνω στην οποία στηρίζει το οικοδόμημά του το Νέο Σχολείο.

Το στήριγμα, λοιπόν, του Νέου Σχολείου είναι η εσωτερική πειθαρχία και όχι η εξωτερική που στηρίζεται στη βία και στην καταπίεση, τα οποία γεννούν μίσος, περιφρόνηση, θυμό, εκδικητικότητα στην ψυχή του παιδιού.

Ο Münch, λέει ότι η αγωγή θα πρέπει να στηρίζει το έργο της πάνω στην εσωτερική πειθαρχία και όχι στην εξωτερική.

Στο Νέο Σχολείο συμπεραίνουμε ότι δεν έχουν θέση οι ποινές, οι απειλές και η βάρβαρη συμπεριφορά⁸ επιβάλλεται, όμως, να στηρίζεται η εργασία στις νέες αρχές της Παιδαγωγικής Επιστήμης, την εσωτερική πειθαρχία ή αυτοπειθαρχία.

Παραθέτουμε στοιχεία που προέκυψαν από έρευνα που έγινε από την κ. Νίκη Γιάγκου, στα πλαίσια της εργασίας της στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου με θέμα:

“Η συμπεριφορά των μαθητών Μέσης Εκπαίδευσης όπως παρουσιάζεται στα βιβλία πειθαρχικών παραπτωμάτων των σχολείων και σε σύγκριση με τις αντιλήψεις των διευθυντών, των εκπαιδευτικών και των μαθητών”.

Παράρτημα “Α”

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. Έννοια και περιεχόμενο

Η επιβράβευση και η τιμωρία χρησιμοποιούνται τόσο από τους δασκάλους όσο και από τους γονείς ως εξωτερικά κίνητρα για τη βελτίωση της συμπεριφοράς και ενίσχυσης της μάθησης των παιδιών.

Η επιβράβευση χρησιμοποιείται για την ενθάρρυνση επιθυμητής συμπεριφοράς που θέλουμε να ενισχύσουμε και η τιμωρία χρησιμοποιείται στην περίπτωση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς που θέλουμε να καταπνίξουμε. Θετικό μέσο το ένα, αρνητικό το άλλο.

Ποιο, άραγε, από τα δύο είναι το αποτελεσματικότερο; Έχουν γίνει πολλές μελέτες για τις επιδράσεις των διαφόρων κινήτρων στη μάθηση, που τα αποτελέσματα τους έχουν δείξει ότι μερικά κίνητρα έχουν μεγάλη σημασία, άλλα περιορισμένη και μερικά μπορεί να αποβούν καταστρεπτικά στη διαδικασία της μάθησης. Ανάμεσα στα κίνητρα που συμβάλλουν στην πρόοδο, τη μάθηση και τη βελτίωση του μαθητή υπάγονται και οι επιβραβεύσεις και οι ποινές.

Είναι γνωστή η αξία και της υλικής και της ηθικής επιβράβευσης. Σχετικά με το ρόλο της ποινής και του επαίνου υπάρχει μια παλιά έρευνα της B.E. Hurlock 1925, που διερεύννησε πραγματικά την επίδραση της επίπληξης και του επαίνου στη μάθηση.

Χρησιμοποίησε 106 μαθητές χωρισμένους σε 4 ομάδες.

Οι μαθητές της πρώτης ομάδας επαινούνταν συνεχώς, οι μαθητές της δεύτερης ομάδας επιπλήττονταν συνεχώς, οι μαθητές της τρίτης ομάδας απλώς παρακολουθούσαν τις δύο ομάδες που επαινούνταν ή επιπλήττονταν. Η τέταρτη ομάδα ήταν η ομάδα ελέγχου, που τοποθετήθηκε σε ξεχωριστή αίθουσα, χωρίς να δίνεται σ' αυτή κανένα θετικό ή αρνητικό κίνητρο.

Το πείραμα έδειξε ότι η επίδοση των μαθητών πράγματι επηρεάστηκε πολύ από τα κίνητρα. Οι μαθητές της πρώτης ομάδας που επαινούνταν πέτυχαν καλύτερη επίδοση σε σύγκριση με τους μαθητές της δεύτερης ομάδας που επιπλήττονταν. Οι μαθητές της τρίτης ομάδας, οι οποίοι απλώς παρακολουθούσαν, είχαν σχετικά καλύτερη επίδοση από τους μαθητές της τέταρτης ομάδας, που ήταν η ομάδα ελέγχου.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής φαίνεται ότι ο έπαινος ως κίνητρο έχει μεγαλύτερη επίδραση στους μαθητές από την επίπληξη, αλλά, παρά να αγνοείται ο μαθητής, καλύτερα να επιπλήττεται.

Οι επιδράσεις των κινήτρων ποικίλλουν από άτομο σε άτομο και εξαρτιούνται από τη φύση του μαθητή, από τη σχέση του με το δάσκαλο και από άλλες ιδιαίτερες συνθήκες. Η αμοιβή φυσικά ως κίνητρο είναι πολύ πιο αποτελεσματική από την ποινή.

Είτε αμοιβή χρησιμοποιείται είτε ποινή πρέπει να απευθύνεται στην επιθυμητή ή ανεπιθύμητη συμπεριφορά και όχι στο άτομο. Δηλαδή τιμωρείται ή επαινείται η συμπεριφορά και όχι ο μαθητής.

Όταν ο μαθητής γνωρίζει ότι κάνοντας μια πράξη θα τιμωρηθεί, ενώ κάνοντας μια άλλη πράξη θα επιβραβευθεί, τότε σίγουρα θα στραφεί προς την πράξη που θα πάρει αμοιβή. Η συνύπαρξη δηλαδή τιμωρίας και επιβράβευσης ενισχύει την επιλογή της επιβράβευσης.

Τελικά συμπεραίνουμε ότι η επιβράβευση και ο έπαινος φέρουν χωρίς αμφιβολία καλύτερα αποτελέσματα από την ποινή οποιασδήποτε μορφής.

1.1 Επιβράβευση

Από το νηπιαγωγείο ως τις ανώτερες Πανεπιστημιακές σχολές, τα κίνητρα αποτελούν πρωταρχικό παράγοντα μάθησης.

Σχετικές πειραματικές έρευνες που έγιναν έδειξαν τη σημασία των κινήτρων και της αμοιβής για τη μάθηση.

Χωρίς αμφιβολία η ύπαρξη κινήτρων και η ικανοποίησή τους ή η προσμονή ικανοποίησής τους με αμοιβή ή, όπως αλλιώς λέγεται, θετική ενίσχυση, αποτελεί ουσιώδη παράγοντα μάθησης.

Το φαινόμενο της απόσβεσης (Pavlov), ο νόμος του αποτελέσματος (Thorndike), η ενίσχυση (Skinner), η διάμεση μεταβολή των “πρωταρχικών κινήτρων” του Hull το επίπεδο απαιτήσεων του Lewin, όλα αυτά είναι έννοιες σχετικές με το θέμα των κινήτρων ως παραγόντων μάθησης.

Τη θετική ενίσχυση ο μαθητής τη βιώνει ως επιτυχία, η οποία όχι μόνο σταθεροποιεί τη συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς, αλλά και ενισχύει γενικά την αυτοπεποίθησή του. Δημιουργούνται έτσι στο άτομο οι συναισθηματικές προϋποθέσεις για παραπέρα επιτυχίες.

Ταυτόχρονα δημιουργώντας στο άτομο ευκαιρίες επιτυχίας ενισχύεται η αυτοεκτίμησή του.

Η θετική ενίσχυση θεωρείται γενικά αποτελεσματική για τη διαμόρφωση και σταθεροποίηση της σωστής συμπεριφοράς, σε αντίθεση με την αρνητική ενίσχυση (ποινή) που βιώνεται ως αποτυχία με αρνητικά συναισθήματα.

Υπάρχουν δύο ειδών ενισχυτές, οι πρωτογενείς και οι δευτερογενείς (ή εξαρτημένοι).

Οι πρωτογενείς ενισχυτές είναι αυτοί που είναι απαραίτητοι για τη διατήρηση της ζωής και του είδους, όπως, αυτοί που ικανοποιούν την πείνα, τη δίψα και την ορμή για αναπαραγωγή.

Οι δευτερογενείς ενισχυτές (ή εξαρτημένοι) απέκτησαν την ιδιότητα ενισχυτή, παρόλο που είναι ενέργειες αρχικά ουδέτερες, έχουν συνδεθεί όμως με άλλους ενισχυτές και απέκτησαν την ιδιότητα του ενισχυτή π.χ. χαμόγελο, χτύπημα στον ώμο κτλ.

Τα είδη των θετικών ενισχυτών είναι:

1. Πρωτογενείς ενισχυτές είναι αυτοί που ικανοποιούν βασικές ανάγκες, όπως π.χ. φαγητό, ποτό.
2. Υλικοί ενισχυτές είναι αυτοί που προκαλούν ευχαρίστηση π.χ. παιχνίδια, καραμέλες, γενικά δώρα.

3. Αυτόνομα ή εσωτερικά κίνητρα μάθησης είναι η ικανοποίηση της φυσικής ορμής του παιδιού για περιέργεια, εξερεύνηση και ανακάλυψη, που ενισχύεται από την αντίδραση των ενηλίκων (δασκάλου - γονιού).
4. Κοινωνικοί ενισχυτές είναι αυτοί που δημιουργούν στο παιδί καλή εντύπωση για ένα δάσκαλο ή για ένα μάθημα, π.χ. έπαινος, προσοχή, χαμόγελο, τρυφερότητα, κ.τ.λ. Παίζουν σπουδαίο ρόλο στην αγωγή των παιδιών και έχουν μακροχρόνια επίδραση.

Επίσης χρησιμοποιούνται τακτικά από τους δασκάλους, γιατί βοηθούν στη διατήρηση και αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας της τάξης.
5. Συμβολικοί ενισχυτές π.χ. βαθμοί, χρήματα για τον κουμπαρά.

Εκτός από την ανάπτυξη εξωτερικών κινήτρων στόχος μας θα πρέπει να είναι, η ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων, με την αντικατάσταση των συμβολικών ενισχυτών (βαθμοί) με κοινωνικούς ή χαρακτηρισμούς (“πολύ ικανοποιητική εργασία”, “αξιέπαινη προσπάθεια” κτλ.).

Η χρήση της θετικής ενίσχυσης εκ μέρους του δασκάλου πρέπει να είναι πολύ προσεκτική, για να μην μετατραπεί η αμοιβή σε δωροδοκία.

Χρειάζεται επίσης συνέπεια και σταθερότητα εκ μέρους του εκπαιδευτικού, ώστε να αντιμετωπίζει μια συγκεκριμένη συμπεριφορά του παιδιού πάντοτε με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή ή πάντοτε να την επαινεί ή πάντοτε να την τιμωρεί.

Ένα άλλο σημείο που είναι σημαντικό για την ενίσχυση, είναι η ποσότητα που χρειάζεται ο μαθητής και η ένταση της ενίσχυσης. Ενώ στην αρχή χρειάζεται συνεχής και έντονη ενίσχυση, για να σταθεροποιηθεί η επιθυμητή συμπεριφορά, στη συνέχεια η έντασή της μειώνεται, για να μην καταλήξει σε δωροδοκία, διότι τότε ο μαθητής δεν εργάζεται για τη μάθηση αλλά για την επιβράβευση.

Ο έπαινος πρέπει να είναι ειλικρινής, αντικειμενικός και κατάλληλος, για να μην καταντά μονότονος και να προκαλεί κορεσμό, διότι με την υπερβολή δε θα έχουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Ο έπαινος επίσης θα πρέπει να διαχωρίζεται από την ενθάρρυνση, διότι οδηγεί σε ανταγωνισμό με τα άλλα παιδιά, ενώ η ενθάρρυνση οδηγεί σε εσωτερικό ανταγωνισμό του ίδιου του παιδιού με τις δυνάμεις του ενισχύοντας την αυτοάμιλλά του.

Ο R. Dreikurs λέει ότι “Το παιδί χρειάζεται ενθάρρυνση σαν το φυτό που χρειάζεται ήλιο και νερό. Δυστυχώς, εκείνα τα παιδιά που τη χρειάζονται περισσότερο, την έχουν ελάχιστα, γιατί συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο, που η αντίδρασή μας να τα σπρώχνει ακόμα παραπέρα: στην αποθάρρυνση και την ανταρσία”.⁴

⁴ R. Dreikurs “Πέτα μακριά το ραβδί σου”

Η ενίσχυση πρέπει να είναι ανάλογη με την ηλικία του παιδιού, να χορηγείται αμέσως, γιατί καθυστερώντας επηρεάζεται αρνητικά η αποτελεσματικότητά της.

Ενθάρρυνση σημαίνει αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του παιδιού στον εαυτό του, στην εργασία του και στην κοινωνική του αξία.

Ενθαρρύνουμε το παιδί να πιστέψει στην ικανότητά του και όχι στην ανεπάρκειά του.

Εκτός από το δάσκαλο που ενθαρρύνει το παιδί η ομάδα μπορεί να βοηθήσει το παιδί να αποκτήσει κύρος, μπορεί να αναγνωρίζει κάθε πρόοδο του παιδιού και να την επιδοκιμάζει. Η ομάδα μπορεί να ενθαρρύνει σε αφάνταστο βαθμό και το παιδί και το δάσκαλο.

Κάθε παιδί, όσες ελλείψεις και αν έχει, μπορεί να βοηθήσει και ένα άλλο που ξέρει λιγότερα σε έναν ορισμένο τομέα.

Ο έπαινος έχει ενθαρρυντική επίδραση, συχνά όμως είναι καταστρεπτικός, γιατί το παιδί μπορεί να νομίσει ότι αξίζει μόνο, όταν κάνει κάτι αξιέπαινο. Η κυριότερη διαφορά είναι ότι ο έπαινος χρειάζεται, όταν κάτι γίνεται καλά, ενώ η ενθάρρυνση χρειάζεται, όταν το παιδί κάνει κάτι άσχημο.

Πρέπει να κάνουμε διάκριση ανάμεσα στην πράξη και σ' αυτόν που την κάνει.

Αυτό που έκανε μπορεί να είναι λάθος, ως άνθρωπος όμως αξίζει.

“Ο έπαινος αναγνωρίζει το δημιουργό, ενώ η ενθάρρυνση αναγνωρίζει το δημιούργημα”⁵.

Ο έπαινος θα είναι αποτελεσματικός, αν λάβουμε υπόψη το ενδιαφέρον, το βαθμό εξοικείωσης και τη σημασία που δίνει το συγκεκριμένο άτομο για το συγκεκριμένο θέμα.

Όταν γνωρίζουμε τι ακριβώς ενδιαφέρει ένα μαθητή και πόσο, τότε θα ενεργήσουμε ανάλογα.

Όταν δεν υπάρχει ενδιαφέρον, ο έπαινος δε χρειάζεται, γιατί δε θα φέρει κανένα αποτέλεσμα.

Μολονότι έχουμε αποδεχτεί ότι η αμοιβή, η ενθάρρυνση και η ενίσχυση είναι αποτελεσματικά μέσα μάθησης, εντούτοις μερικές αμοιβές, όπως τα βραβεία, μπορεί να έχουν και ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Πολλές φορές ανάμεσα στους διεκδικητές των βραβείων δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα, όπως πικρία, απογοήτευση, ζήλια, ανταγωνισμός, εχθρότητα κτλ.

⁵ R. Dreikurs “Πέτα μακριά το ραβδί σου”

Γι' αυτό το λόγο σε πολλά σχολεία έχουν καταργηθεί τα βραβεία. Σε πολλά άλλα, όμως, ακόμα απονέμονται.

Στο Παγκύπριο Γυμνάσιο που είναι το αρχαιότερο σχολείο Μέσης Παιδείας της Κύπρου (ιδρύθηκε το 1812 από τον Εθνομάρτυρα Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Κυπριανό,) εξακολουθούν να απονέμονται πάρα πολλά βραβεία. Στην αθλοθέτηση των βραβείων τονίζεται ο σκοπός της απονομής τους που είναι η προβολή κινήτρων για άμιλλα και πρόοδο.

Παραθέτουμε από το βιβλίο “Κληροδοτήματα, Δωρεές και Βραβεία στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, Λευκωσία 1993” αποσπάσματα από αθλοθετήσεις βραβείων, στα οποία φαίνεται ο σκοπός αυτός.

Παράρτημα “Β”

1.2 Τιμωρία

“Τιμωρία είναι μια γενικότερη έννοια και αναφέρεται στις δυσάρεστες συνέπειες μιας συμπεριφοράς, οι οποίες οδηγούν σε αυξημένη πιθανότητα απάλειψης αυτής της συμπεριφοράς, δηλαδή στοχεύουν στην αποδυνάμωση, στην παρεμπόδιση ή καταστολή μιας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς”.⁶

Παράρτημα “Γ” “Περιστατικά και ποινές στο Παγκύπριο Γυμνάσιο”.

Τιμωρία σημαίνει δύο πράγματα:

1. την αφαίρεση από μια κατάσταση συμπεριφοράς ενός θετικού στοιχείου, ή
2. την πρόσθεση σε μια κατάσταση συμπεριφοράς ενός αρνητικού στοιχείου.

Τη σχέση αυτή την παρουσιάζουμε πρόχειρα στο διάγραμμα⁷.

	ΕΝΙΣΧΥΣΗ	ΤΙΜΩΡΙΑ
Θετικό (Επιθυμητό) Στοιχείο	Το Προσθέτουμε (+)	Το Αφαιρούμε (-)
Αρνητικό (Αποκρουστικό) Στοιχείο	Το Αφαιρούμε (-)	Το Προσθέτουμε (+)

Σχέση Ενισχύσεως και Τιμωρίας

⁶ Κολιάδης θεωρ. Σελ. 138

⁷ Ευσταθ. Δημητρόπουλος, σελ. 88

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο μορφές τιμωρίας.

1. Άμεση ή θετική τιμωρία. Για την αντιμετώπιση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς χρησιμοποιούνται αρνητικοί ενισχυτές, όπως πόνος, ειρωνεία, σωματική ποινή, υποτίμηση κ.ά. Ο δάσκαλος χαστουκίζει το μαθητή, επειδή δεν έκανε την κατ' οίκον εργασία του.
2. Έμμεση ή αρνητική τιμωρία. Για την αντιμετώπιση μιας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς αφαιρείται ο θετικός ενισχυτής, που είναι ένα ευχάριστο ερέθισμα. Ο δάσκαλος, για να τιμωρήσει ένα μαθητή για την κακή συμπεριφορά του, του στερεί το δικαίωμα να συμμετάσχει στην εκδρομή του σχολείου.

Έχουν γίνει πολλές έρευνες για τις επιδράσεις της τιμωρίας στους ανθρώπους, δεν έχουν όμως καταλήξει στα ίδια αποτελέσματα. Αυτό μπορεί να οφείλεται στις ατομικές διαφορές των ανθρώπων και στις διαφορές στο είδος και στην ένταση της ποινής.

Πολλές κλινικές έρευνες έχουν δείξει ότι η αυστηρή τιμωρία ιδιαίτερα έχει δυσμενείς επιδράσεις στους ανθρώπους.

Η τιμωρία άλλοτε εθεωρείτο αποτελεσματική στη διαδικασία της μάθησης, ενώ σήμερα θεωρείται επιζήμια. Οι ψυχολόγοι πιστεύουν ότι κατά την επιβολή τιμωρίας για λόγους μάθησης ο μαθητής πειθαρχεί μόνο και μόνο,

για να αποφύγει την τιμωρία και όχι γιατί έχει πεισθεί για την αξία της μάθησης. Επιπλέον η τιμωρία του προκαλεί ένταση, άγχος και κόπωση.

Κατά την επιβολή τιμωρίας δημιουργείται στα παιδιά τέτοια συναισθηματική ένταση, που πιθανό να φέρει αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο.

Οι μελέτες του Gwinn (1949) καθώς και του R. Solomon και των συνεργατών του (1953) δείχνουν ότι η τιμωρία διατηρεί, αυξάνει ή σταθεροποιεί, μάλλον, παρά περιορίζει τη συναισθηματική ένταση. Όταν ένα παιδί τιμωρηθεί, για να διακόψει τη νυχτερινή ενοούρηση, όχι μόνο δε θα τη σταματήσει, αλλά και θα αυξήσει τη συχνότητά της.

Ο Skinner διατύπωσε κάποια επιχειρήματα εναντίον της τιμωρίας, μερικά από τα οποία είναι:

1. Με την τιμωρία δείχνουμε ότι αποδεχόμαστε την πρόκληση πόνου στους άλλους. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, αφού πρόκειται για παιδιά που πολύ εύκολα μπορεί να αναπτύξουν επιθετικές τάσεις.
2. Με την τιμωρία προκαλούνται επιθετικές διαθέσεις εναντίον αυτού που την επιβάλλει, ο οποίος γίνεται αντιπαθητικός.
3. Με την τιμωρία τονίζεται στο άτομο η λανθασμένη συμπεριφορά που πρέπει να αποφεύγει, ενώ θα έπρεπε να τονίζεται η ορθή συμπεριφορά, που πρέπει να επιδιώκει. Συχνά επιβάλλονται

απαγορεύσεις “Μην κάνεις το ένα ή το άλλο” χωρίς, όμως, να επιβραβεύεται η ορθή συμπεριφορά.

4. Η τιμωρία δεν εξαφανίζει, αλλά καταστέλλει προσωρινά την ανεπιθύμητη συμπεριφορά, η οποία μπορεί πάλι να επαναληφθεί, μόλις απομακρυνθεί η απειλή της τιμωρίας.

Όπως φαίνεται πιο πάνω, η τιμωρία έχει πολλά αρνητικά αποτελέσματα.

Τίθεται το ερώτημα: Αφού η τιμωρία έχει τόσο αρνητικά αποτελέσματα, γιατί χρησιμοποιείται;

Η απάντηση που δίνει ο Skinner (1953) είναι: Η τιμωρία δίνει ικανοποίηση σ' αυτόν που την επιβάλλει, επειδή ο άνθρωπος αντιδρά ενστικτωδώς επιθετικά εναντίον εκείνου που του προκαλεί ενόχληση. Ακόμα συμπεριφέρεται έτσι, γιατί δεν έχει την υπομονή να χρησιμοποιήσει άλλους τρόπους, για να διορθώσει την κακή συμπεριφορά.

Ο Skinner αντιτάσσεται στη χρήση τιμωρίας, γιατί προκαλεί δυσάρεστες συναισθηματικές καταστάσεις, όπως φοβίες, άγχη, επιθετική συμπεριφορά και σπάνια ομαλοποιεί τη συμπεριφορά.

Αντί της τιμωρίας ο Skinner προτείνει αλλαγή καταστάσεων (π.χ. αλλαγή περιβάλλοντος), ώστε να μην υπάρχει δυνατότητα εμφάνισης της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς.

Μορφές ανεπιθύμητης συμπεριφοράς που οφείλονται σε κάποια ιδιαιτερότητα του ατόμου π.χ. αρνητισμός, εφηβεία, πρέπει να αντιμετωπίζονται με κατανόηση και υπομονή ως προσωρινές εκρήξεις, που θα περάσουν με τον καιρό.

Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να αντιμετωπιστεί μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά είναι να ενισχυθεί η επιθυμητή και να αγνοηθεί η ανεπιθύμητη.

Νεότερες έρευνες έδειξαν ότι και η τιμωρία μπορεί να αποδειχθεί αποτελεσματική, φτάνει να ληφθούν υπόψη οι εξής προϋποθέσεις:

- η επιβολή της τιμωρίας πρέπει να γίνεται αμέσως μετά την εκδήλωση της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς χωρίς καθυστέρηση, σταθερά και με συνέπεια
- η τιμωρία, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να επιβάλλεται πριν η ανεπιθύμητη συμπεριφορά σταθεροποιηθεί
- όπου η “φυσική”, δηλ. η άμεση τιμωρία για λόγους πρακτικούς, νομικούς και ηθικούς δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί, τότε είναι προτιμότερο να εφαρμοστεί η έμμεση τιμωρία (π.χ. στέρηση προνομίων, αντίποινα κ.ά.)

Αν η τιμωρία δεν είναι αυστηρή όσο χρειάζεται, αντί να αποθαρρύνει την ανεπιθύμητη συμπεριφορά, μάλλον την ενθαρρύνει, διότι αποβαίνει σε τελική ανάλυση αμοιβή (παροχή προσοχής).

Όταν γίνεται συνδυασμός ποινής και αμοιβής για την ίδια πράξη, πράγμα που καθιερώνει παρά αποθαρρύνει την ανεπιθύμητη συμπεριφορά, μπορεί να προκληθεί ο μαζοχισμός. Μαζοχισμός είναι μια κατάσταση κατά την οποία το άτομο θέλει να τιμωρείται και πιθανό να προέλθει από το συνδυασμό ποινής και αμοιβής.

Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει οι ποινές να παραβλέπουν τις βασικές ανάγκες του παιδιού ούτε να υπερβαίνουν την αντοχή του.

Κατά τον R. Hubert (1974 σελ. 682-684) το χάσμα ανάμεσα στον παιδαγωγό και στο μαθητή ευρύνεται και οι ποινές είναι αντιπαιδαγωγικές και επιζήμιες, όταν ο παιδαγωγός εκφράζει με την ποινή την οργή του και επιδεικνύει την παντοδυναμία του, ικανοποιεί τη ματαιοδοξία του και την κυριαρχία του στην τάξη.

Η ήπια τιμωρία μπορεί να χρησιμεύσει, ώστε να αντιληφθεί το παιδί τι είναι “λάθος” και έτσι έμμεσα να ενθαρρυνθεί, ώστε να πράξει το σωστό.

Ακόμα η τιμωρία μπορεί να βοηθήσει το μαθητή να αντιληφθεί τις συνέπειες μιας ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Η τιμωρία εδώ ενημερώνει μάλλον παρά εκδικείται.

Όταν ο καθηγητής διορθώνει ένα γραπτό με πολλά λάθη, ο μαθητής παίρνει χαμηλό βαθμό, δηλαδή τιμωρείται, αλλά ταυτόχρονα του δίνεται η ευκαιρία να μάθει, αφού αντιληφθεί και διορθώσει τα λάθη του.

Ο Skinner προτείνει κάποιες μεθόδους, που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν την τιμωρία.

Μερικές από αυτές είναι:

1. Αλλαγή των συνθηκών που διευκολύνουν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά και την επιβολή τιμωρίας στη συνέχεια, ώστε να αποφεύγεται η εκδήλωση της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς και η επιβολή ποινής. π.χ. Απαγορεύεται η μεταφορά βιβλίων και σημειώσεων στην αίθουσα εξετάσεων, για να αποφευχθεί δολίευση εκ μέρους των μαθητών και στη συνέχεια η επιβολή τιμωρίας.
2. Αν κάποιας μορφής ανεπιθύμητη συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα βιολογικής εξέλιξης, τότε ενδείκνυται να περιμένουμε να περάσει το παιδί από αυτό το εξελικτικό στάδιο. Μετά θα αποβάλει μόνο του την ανεπιθύμητη συμπεριφορά.
3. Μια καλή τακτική είναι να αφήνουμε το χρόνο να περάσει, ώστε να ξεχαστούν και να αποβληθούν κάποιες κακές συνήθειες. Η υπομονή παίζει σπουδαίο ρόλο σ' αυτές τις περιπτώσεις.
4. Κάποια ανεπιθύμητη συμπεριφορά θα σταματήσει, αν αφήσουμε το παιδί να την επαναλάβει τόσες φορές, ώστε να βαρεθεί.

5. Μια άλλη τακτική είναι να ενισχυθεί η αντίθετη συμπεριφορά από αυτή που εκδηλώνει το παιδί.
6. Ένας καλός τρόπος, για να αποθαρρυνθεί κάποιος να εκδηλώσει μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά, είναι η συμπεριφορά αυτή να αγνοηθεί. Έτσι αποφεύγονται οι λανθασμένες ενισχύσεις. Αγνοώντας την δεν την ενισχύουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Σύγχρονη θεώρηση του προβλήματος

“Η αμοιβή και η τιμωρία, η άμιλλα, η επιδοκimasία και η επιτυχία αποτελούν βασικά, όχι όμως και τα μόνα, ελατήρια, τα οποία, χρησιμοποιούμενα με ορθό τρόπο, ικανοποιούν θεμελιώδη κίνητρα των μαθητών και συμβάλλουν, έτσι, στην προώθηση της σχολικής μάθησης και στην ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς των μαθητών”.⁸

Είναι βέβαιο πως η τιμωρία, που με βάνανσο τρόπο εφαρμοζόταν παλιά και προκαλούσε πόνο με τις μαστιγώσεις και τους ξυλοδαρμούς, ευτυχώς έχει εκλείψει οριστικά. Η αξία της τιμωρίας ως μέσου εκφοβισμού και φρονηματισμού στο σχολείο, δεν είναι πλέον αποδεκτή.

Οι κανονισμοί λειτουργίας των Σχολείων της Κύπρου απαγορεύουν αυστηρά τις τιμωρίες που έχουν το στοιχείο του φυσικού πόνου. Αναγνωρίζουν τους νέους ως προσωπικότητες, που πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού μέσα στα πλαίσια των δικαιωμάτων και των ευθυνών τους, που περιλαμβάνονται στους σχολικούς κανονισμούς.

Παράρτημα “Δ”

⁸ Χριστόδουλου Χ. Τομασίδη. Εισαγωγή στην ψυχολογία σελ. 463

Η τιμωρία με τη μορφή επανάληψης της τάξης, χαμηλών βαθμών, ειρωνείας, απειλών, προσβολών, χειροδικίας, έχει χάσει, όπως έχει αναφερθεί τα τελευταία χρόνια, αρκετό έδαφος υπέρ της αμοιβής. Έχει περιορισθεί ως παιδαγωγικό μέσο, διότι προκαλεί πολλά ψυχολογικά και παιδαγωγικά προβλήματα, όπως άγχος, μίσος για το δάσκαλο, απέχθεια για τα μαθήματα, ανασφάλεια, επιθετικότητα και αρνητική αυτοεικόνα.

Παρόλες τις αρνητικές επιπτώσεις της τιμωρίας, θα ήταν ψυχολογικά καταστρεπτικό και αντιρεαλιστικό να την εξαλείψουμε εντελώς ως παιδαγωγικό μέσο. Το παιδί θα πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι, αφού αποτελεί μέλος διαφόρων κοινωνικών ομάδων, οφείλει να συμμορφώνεται προς τους κανόνες των ομάδων αυτών. Σε αντίθετη περίπτωση θα υφίσταται κυρώσεις, που επιβάλλονται για την ομαλή κοινωνικοποίησή του για να μην αναπτύξει εγωκεντρικές τάσεις.

Οι τιμωρίες και οι κυρώσεις αυτές θα πρέπει να είναι η φυσική συνέπεια της πράξης του ή της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς του και θα πρέπει να γίνονται αποδεκτές χωρίς αντίδραση, εχθρότητα και εκνευρισμό εκ μέρους του παιδιού.

Αν ένας μαθητής κάνει μια ζημιά, θα πρέπει να την πληρώσει. Αν δε διαβάσει τα μαθήματά του, δε θα πάει περίπατο, για να μείνει στο σπίτι να προετοιμαστεί για το σχολείο.

Τέτοιου είδους τιμωρίες, που ακολουθούν ως φυσική συνέπεια της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς, δεν προκαλούν καμιά ψυχολογική βλάβη και είναι χρήσιμες παιδαγωγικά.

Ένα ισχυρό ελατήριο για τη σχολική πρόοδο είναι η άμιλλα, η ευγενική άμιλλα, που δημιουργείται μεταξύ των μαθητών ή μεταξύ των τάξεων του σχολείου. Ικανοποιώντας ψυχολογικά και κοινωνικά κίνητρα επιδιώκουν οι μαθητές να ξεπεράσουν τους συμμαθητές τους σε επίδοση και στη μάθηση και στη συμπεριφορά, όπως και στον καλλιτεχνικό και αθλητικό τομέα.

Για να είναι αποδοτική η άμιλλα, θα πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις όπως π.χ. να συμμετέχουν στις δραστηριότητες όλοι οι μαθητές, όπου είναι δυνατό, και να προσφέρεται μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων, ώστε όλοι να έχουν ελπίδα να διακριθούν. Θα πρέπει να δοθεί προσοχή, ώστε να μην δημιουργηθεί μεταξύ των μαθητών αντιπαλότητα, ζήλια, έχθρα.

Ο δάσκαλος θα πρέπει, όταν το κρίνει παιδαγωγικά ορθό, να επαινεί τους μαθητές του για τις καλές τους πράξεις, διότι ο έπαινος ικανοποιεί τα κίνητρα των μαθητών για κοινωνική επιδοκιμασία, αποδοχή, προβολή, δημοσιότητα

Κ.Ο.Κ.

Επίσης, ο δάσκαλος θα πρέπει να δημιουργεί ευκαιρίες, ώστε να επιτυγχάνουν οι μαθητές του σε διάφορους τομείς. Η επιτυχία αυτή τους ευχαριστεί και είναι ένα είδος αμοιβής που ικανοποιεί πολλά ψυχολογικά και κοινωνικά κίνητρα.

Παράρτημα “Ε”

Το σχολείο, παράλληλα με την προσφορά του στο γνωσιολογικό τομέα, έχει να επιτελέσει και ρόλο κοινωνικό, υπό την έννοια ότι θα πρέπει οι μαθητές, ως μέλη της κοινωνικής ομάδας, να μάθουν να πειθαρχούν στους κανονισμούς του. Οι κανονισμοί αυτοί μερικές φορές μπορεί να είναι αυστηροί και ανεπιθύμητοι από την πλειοψηφία των μαθητών, ιδιαίτερα όταν η οργάνωση του σχολείου είναι αυταρχική.

Ο επαναστατικός παιδαγωγός A. S. Neill ίδρυσε το 1921 το σχολείο Summerhill, που προσέφερε εντελώς ελεύθερη από περιορισμούς εκπαίδευση στους μαθητές, που είχαν πλήρη ελευθερία να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, όταν ήθελαν και όποια μαθήματα επιθυμούσαν. Ήταν ελεύθεροι να συζητούν με τους δασκάλους τους οτιδήποτε χωρίς φόβο.

Η σύγχρονη αντίληψη για τη συμπεριφορά των παιδιών στο σχολείο είναι να κάνουν “όχι ό,τι θέλουν, αλλά να θέλουν να κάνουν αυτό που πρέπει να κάνουν”. Αφού κανένα κοινωνικό σύνολο δεν προοδεύει χωρίς τάξη και

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Όλα όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα για το πρόβλημα της επιβράβευσης και τιμωρίας ως παιδαγωγικών μέσων του σχολείου είναι οι απόψεις διακεκριμένων παιδαγωγών και ψυχολόγων, στις οποίες κατέληξαν κατόπιν διαφόρων ερευνών, μελετών και πειραμάτων.

Όπως παρουσιάστηκε το πρόβλημα διαχρονικά, είδαμε να εκφράζονται διάφορες απόψεις, τόσο για την επιβράβευση όσο και για την τιμωρία.

Συμπερασματικά καταλήγουμε στα εξής:

Η αμοιβή και η ενίσχυση ως μέσα μάθησης και αγωγής αποτελούν ενισχυτικούς παράγοντες, γιατί έτσι ικανοποιείται η ορμή του μαθητή για αναγνώριση της αξίας του από το δάσκαλο.

Κάθε αντίδραση πρέπει να ενισχύεται μετά την εκδήλωσή της, για να γίνει η μάθηση αποτελεσματική.

- Η αμοιβή επηρεάζει άμεσα τη μάθηση ενώ η τιμωρία έμμεσα.
- Επιδίωξη του σχολείου πρέπει να είναι η μετάβαση από τις υλικές και εξωτερικές αμοιβές προς τις εσωτερικές αμοιβές.

- Η τιμωρία με τη μορφή σωματικής βίας, που αποδίδεται πολύ χαρακτηριστικά με τις φράσεις, “το ξύλο βγήκε απ’ τον Παράδεισο” και “το κρέας δικό σου, δάσκαλε, τα κόκαλα δικά μου” δεν είναι πλέον αποδεκτή ούτε αποτελεσματική.

Οι θετικές ενισχύσεις είναι αποτελεσματικότερες από τις αρνητικές και με τις φιλελεύθερες απόψεις της αντιαυταρχικής αγωγής επικρατεί σήμερα η τάση να αποφεύγονται οι ποινές.

Οι μαθητές πρέπει να πειθαρχούν υπακούοντας στον ενσυνείδητο αυτοέλεγχο και όχι να υποτάσσονται με τυφλή υποταγή στην εξουσία του δασκάλου.

Είναι προτιμότερο να προλαβαίνονται τα παραπτώματα των παιδιών με δημιουργικές ενασχολήσεις παρά να αντιμετωπίζονται εκ των υστέρων με τιμωρίες.

Η αμοιβή λέει: “Επανάλαβε ό,τι έχεις κάνει”.

Η τιμωρία λέει: “Σταμάτησε αυτό που έχεις κάνει”.⁹

⁹ R. Dreikurs

Δεν πρέπει να γίνεται κατάχρηση ούτε επαίνων ούτε τιμωρίας, διότι τότε χάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Στη χρήση τους να λαμβάνεται υπόψη η προσωπικότητα των μαθητών.

Η ενίσχυση είναι αποτελεσματική στην παρώθηση του ατόμου για μεγαλύτερη προσπάθεια και ψηλότερη επίδοση. Η χρήση των υλικών αμοιβών δεν είναι εσωτερικό κίνητρο για μάθηση και μπορεί να προκαλέσει ανεπιθύμητες καταστάσεις.

Η τιμωρία πρέπει να είναι δίκαιη και ανάλογη με το παράπτωμα.

Η τιμωρία χρησιμοποιείται σε ακραίες περιπτώσεις ως μέσο καταστολής και είναι προτιμότερο να χρησιμοποιείται η θετική ενίσχυση, έστω και αν θα χρειαστεί μεγαλύτερη προσπάθεια για να είναι αποτελεσματική.

Η ενίσχυση και η τιμωρία πρέπει να ακολουθούν τη συμπεριφορά και ποτέ να μην προηγούνται.

Η τιμωρία πρέπει να επαναλαμβάνεται κάθε φορά που εκδηλώνεται η ανεπιθύμητη συμπεριφορά, δηλ. να υπάρχει συνέπεια.

Το παιδί χρειάζεται να κατανοεί γιατί τιμωρείται και είναι σημαντικό να μη νιώθει ότι επικρατεί το δίκαιο του ισχυρού.

Οι ποινές επιβάλλονται, για να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά τι δεν επιτρέπεται να κάνουν. Το ενοχλητικό παιδί, συνήθως, είναι ένα παιδί με πολλά προβλήματα, που χρειάζεται ενθάρρυνση και όχι τιμωρία.

Η τιμωρία θεωρείται πράξη μίσους. (Ντράικωρς).

Τα τελευταία χρόνια ευτυχώς εφαρμόζονται ορθότερες παιδαγωγικές μέθοδοι στην αντιμετώπιση των προβλημάτων μάθησης, πειθαρχίας και συμπεριφοράς των παιδιών για το καλό της εκπαίδευσης και της κοινωνίας γενικότερα.

Παρόρτημα “Α”

Έρευνα Νίκης Γιάγγου

ΕΚΘΡΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η διερεύνηση της συμπεριφοράς των μαθητών. Συγκεκριμένα η συγκέντρωση στοχαστών από τα βιβλία παιδαγωγικών παρατηρήσεων των σχολείων και στοχαστών επιτηρητών στις απόψεις διδασκόντων και μαθητών για την κατάσταση που επικρατεί στο γυμνάσιο και στο Λ. Γ. Β. Προβλημάτων και η διερεύνηση παραγόντων που συμβάλλουν στην άξυνση ή στην απόρριψη τέτοιων προβλημάτων.

ΕΠΙΣΥΝΑΠΤΟΜΕΝΑ

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού επιλέχθηκαν τυχρά τρία γυμνάσια και δύο λύκεια. Στο πρώτο στάδιο κωδικοποιήθηκαν οι απειθαρχίες/παραπτώματα των μαθητών από τα βιβλία των παιδαγωγικών παρατηρήσεων των πέντε σχολείων, κατηγοριοποιήθηκαν και διεκρινήθη το είδος και η συχνότητα με την οποία παρουσιάζονταν. Στο δεύτερο στάδιο και με βάση τις απειθαρχίες/παραπτώματα των μαθητών όπως παρουσιάστηκαν στα βιβλία καταρτίστηκαν δύο ερωτηματολόγια ένα για τους εκπαιδευτικούς και ένα για τους μαθητές, για να διερευνηθεί η γνώμη που επικρατεί μεταξύ διευθυντών, βοηθών διευθυντών, καθηγητών και μαθητών για το θέμα της πειθαρχίας, η συχνότητα με την οποία νομίζουν ότι συμβαίνουν οι απειθαρχίες/παραπτώματα στο σχολείο τους και να συγκριθεί η εικόνα αυτή με την εικόνα που παρουσιάζεται στα βιβλία των παιδαγωγικών παρατηρήσεων.

Το δείγμα αποτελέσει από 236 εκπαιδευτικούς και 1400 μαθητές. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS. Χρησιμοποιήθηκε τόσο περιγραφική (παρατηρητός μέσος όρος, τυπική απόκλιση, ποσοστό) όσο και επαγωγική (κρίτήριο t) στατιστική.

Παράρτημα “Α”

Έρευνα Νίκης Γιάγκου

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η διερεύνηση της συμπεριφοράς των μαθητών. Συγκεκριμένα η συγκέντρωση στοιχείων από τα βιβλία πειθαρχικών παραπτωμάτων των σχολείων και στοιχείων στηριγμένων στις απόψεις διδασκόντων και μαθητών για την κατάσταση που επικρατεί στα γυμνάσια και στα λύκεια, **η επισήμανση βασικών προβλημάτων και η διερεύνηση παραγόντων που συμβάλλουν στην όξυνση ή στην απάμβλυνση τέτοιων προβλημάτων.**

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού επιλέγηκαν τυχαία τρία γυμνάσια και δύο λύκεια. Στο πρώτο στάδιο κωδικοποιήθηκαν οι απειθαρχίες/παραπτώματα των μαθητών από τα βιβλία των πειθαρχικών παραπτωμάτων των πέντε σχολείων, κατηγοριοποιήθηκαν και διερευνήθηκε το είδος και η συχνότητα με την οποία παρουσιάστηκαν. Στο δεύτερο στάδιο και με βάση τις απειθαρχίες/παραπτώματα των μαθητών όπως παρουσιάστηκαν στα βιβλία καταρτίστηκαν δύο ερωτηματολόγια ένα για τους εκπαιδευτικούς και ένα για τους μαθητές, για να διερευνηθεί η γνώμη που επικρατεί μεταξύ διευθυντών, βοηθών διευθυντών, καθηγητών και μαθητών για το θέμα της πειθαρχίας, η συχνότητα με την οποία νομίζουν ότι συμβαίνουν οι απειθαρχίες/παραπτώματα στο σχολείο τους και να συγκριθεί η εικόνα αυτή με την εικόνα που παρουσιάζεται στα βιβλία των πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Το δείγμα αποτελείτο από 236 εκπαιδευτικούς και 1100 μαθητές. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS. Χρησιμοποιήθηκε τόσο περιγραφική (αριθμητικός μέσος όρος, τυπική απόκλιση, ποσοστά) όσο και επαγωγική (κριτήριο t) στατιστική.

Η έρευνα έδειξε ότι οι διευθυντές, οι εκπαιδευτικοί και μαθητές έχουν σαφή εικόνα για την κατάσταση που επικρατεί στα γυμνάσια και στα λύκεια. Η εικόνα που παρουσιάζεται στα βιβλία πειθαρχικών παραπτώματων των σχολείων δεν διαφέρει από τη γνώμη διδασκόντων και μαθητών όσον αφορά τα συχνότερα περιστατικά απειθαρχίας. Τα περισσότερα παραπτώματα/ απειθαρχίας γίνονται από μαθητές. Επηρεάζονται περισσότερο καθηγήτριες. Τα συχνότερα περιστατικά στα γυμνάσια είναι η απρεπής συμπεριφορά στα λύκεια η εμφάνιση, αλλά εκτός σχολικού χώρου παρατηρούνται περιπτώσεις απρεπούς συμπεριφοράς.

Όλοι οι διδάσκοντες πιστεύουν ότι οι κυριότεροι παράγοντες που συντελούν ώστε οι μαθητές να μη συμπεριφέρονται όπως αρμόζει είναι η έλλειψη κινήτρων, η προσωπικότητα του καθηγητή και το οικογενειακό περιβάλλον.

Διευθυντές, εκπαιδευτικοί, μαθητές θεωρούν αποτελεσματικότερα τα θετικά μέτρα για απάμβλυνση του προβλήματος. Ως τη λιγότερο αποτελεσματική ποινή θεωρούν την επίπληξη στην τάξη και ως αποτελεσματικότερη την επίπληξη ιδιαιτέρως και μάλιστα μπροστά στον κηδεμόνα. Οι διευθυντές θεωρούν ως αποτελεσματικότερη την επίπληξη, αποπομπή από την τάξη και παραπομπή στη διεύθυνση.

Στους πίνακες που ακολουθούν φαίνονται τα ποσοστά των απειθαρχιών- παραπτώματων κατά φύλο, κατά μάθημα, κατά πόσο είναι ομαδικά ή ατομικά, ποιος είναι ο επηρεαζόμενος, κατά γυμνάσια και λύκεια, το είδος τους και η διατακτική σειρά τους και ο χώρος στον οποίο γίνονται.

Στη συνέχεια φαίνονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών και των μαθητών σε ό,τι αφορά τη συχνότητα των διαπραττομένων απειθαρχιών-παραπτώματων και την αποτελεσματικότητα των ποινών που επιβάλλουν τα σχολεία για την καταστολή τους.

Πίνακας 11

Επίσης φαίνονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τους παράγοντες που συντελούν ώστε μερικοί μαθητές να μη συμπεριφέρονται όπως αρμόζει.

Συγκρίση των απόψεων διευθυντών, β. διευθυντών, καθηγητών, μαθητών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην επεξεύθυνση του προβλήματος της ανόμοστης συμπεριφοράς.

Γιατί συνέβη			χ	S.D	T
1.Επιδείξη αγάπης κατανόησης	Διευθυντής		77,5	10,6	
					1,43
	β.διευθυντής(2)		56,39	17,26	
					0,10
	Καθηγητής(3)		55,98	15,45	
					1,68
	Διευθυντής		77,5	10,6	
	Διδάσκοντες		59,12	16,70	
					1,38
	Μαθητές(4)		62,02	22,42	
	Διευθυντής		22,5	10,6	
					1,43
2.Επιδείξη μίσους	β διευθυντής		40,81	17,26	
					0,13
	Καθηγητής		41,12	15,41	
					1,70
	Διευθυντής		72,5	10,6	
	Διδάσκοντες		40,96	16,67	
					1,41
	Μαθητές		37,99	22,42	

1)αριθμός διευθυντών 2

2)αριθμός β.διευθυντών 18

3)αριθμός καθηγητών 101

4)αριθμός μαθητών 802

Πίνακας 11

Σύγκριση των απόψεων διευθυντών, β. Διευθυντών, καθηγητών, μαθητών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην απάμβλυνση του προβλήματος της ανάρμοστης συμπεριφοράς.

Προσεγγίσεις		X	S.D	T
1.Επείδηση αγάπης, κατανόησης	Διευθυντές	77,5	10,6	
				1,43
	Β.διευθυντές(2)	59,39	17,26	
				0,10
	Καθηγητές(3)	58,98	15,45	
				1,68
	Διευθυντές	77,5	10,6	
	Διδάσκοντες	59,12	16,70	
2.Επιβολή τιμωρίας				1,38
	Μαθητές(4)	62,02	22,42	
	Διευθυντές	22,5	10,6	
				1,43
	Β.διευθυντές	40,61	17,26	
				0,13
	Καθηγητές	41,12	15,41	
				1,70
	Διευθυντές	22,5	10,6	
	Διδάσκοντες	40,96	16,67	
				1,41
	Μαθητές	37,99	22,42	

1)αριθμός διευθυντών 2

2)αριθμός β.διευθυντών 18

3)αριθμός καθηγητών 101

4)αριθμός μαθητών 802

Από τα δεδομένα του πίνακα 11 φαίνεται ότι όλοι συμφωνούν ότι η επίδειξη αγάπης και κατανόησης είναι η καλύτερη προσέγγιση που μπορεί να συμβάλει στην απάμβλυνση του προβλήματος σε σύγκριση με την επιβολή τιμωρίας. Οι διαφορές που παρατηρούνται στους μέσους όρους της κάθε κατηγορίας οφείλονται μάλλον σε τυχαίους παράγοντες. Ειδικότερα δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των απόψεων βοηθών διευθυντών και διευθυντών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην απάμβλυνση του προβλήματος της ανάρμοστης συμπεριφοράς. Οι διευθυντές δίνουν 77,5 στην κλίμακα 1-100 στα μέτρα «επίδειξη αγάπης και κατανόησης» και 22,5 στα μέτρα «επιβολή τιμωρίας», ενώ οι βοηθοί διευθυντές 59,39 και 40,61 αντίστοιχα.

Επίσης δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές για το θέμα αυτό μεταξύ διευθυντών και καθηγητών. Από τους μέσους όρους φαίνεται ότι οι διευθυντές δίνουν 77,5 στα μέτρα «επίδειξης αγάπης, κατανόησης» και 22,5 στα μέτρα «επιβολή τιμωρίας», ενώ οι καθηγητές 58,98 και 41,12 αντίστοιχα.

Το ίδιο προκύπτει και από τη σύγκριση των απόψεων των βοηθών διευθυντών και καθηγητών. Μάλιστα οι μέσοι όροι των απαντήσεων σχεδόν συμπίπτουν. Οι βοηθοί διευθυντές δίνουν 59,39 στα μέτρα «επίδειξη αγάπης , κατανόησης» και 40,61 στα μέτρα «επιβολή τιμωρίας» και οι καθηγητές 58,98 και 41,12 αντίστοιχα.

Μεταξύ των απαντήσεων διδασκόντων και μαθητών επίσης δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές. Και οι δύο ομάδες δίνουν **προτεραιότητα στα μέτρα «επίδειξη αγάπης, κατανόησης» (59,12, 62,02 αντίστοιχα), ενώ δίνουν λιγότερη βαρύτητα στα μέτρα «επιβολή τιμωρίας», (40,96, 37,99 αντίστοιχα).**

Πίνακας 12

Σύγκριση των απαντήσεων διευθυντών, β. Διευθυντών, καθηγητών, μαθητών, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των ποινών που επιβάλλουν τα σχολεία για καταστολή της απειθαρχίας.

<u>Ποινές</u>		<u>Χ</u>	S.D.	<u>Τ</u>
1.Επίπληξη ιδιαιτέρως	Διευθυντές(1)	3,0	2,83	
				1,04
	Β.διευθυντές(2)	3,88	0,93	
				0,95
	Καθηγητές(3)	3,60	1,18	
				0,70
	Διευθυντές	3,0	2,83	
	Διδάσκοντες	3,65	1,17	
				2,15
	Μαθητές(4)	3,36	1,46	
2.Επίπληξη μπροστά στον κηδεμόνα	Διευθυντές	2,5	0,70	
				2,35
	Β.διευθυντές	3,94	0,83	
				1,30
	Καθηγητές	3,60	1,02	
				1,52
	Διευθυντές	2,5	0,70	
	Διδάσκοντες	3,64	1,00	
				4,17
	Μαθητές	3,11	1,42	
3.Επίπληξη στην τάξη	Διευθυντές	3,0	1,41	
				0,83
	Β.διευθυντές	2,47	0,8	
				1,38
	Καθηγητές	2,86	1,11	
				0,18
	Διευθυντές	3,0	1,41	
	Διδάσκοντες	2,83	1,09	
				1,73
	Μαθητές	2,63	1,28	

Τα ψηλότερα ποσοστά αφορούν το μάθημα των θρησκευτικών, της Γυμναστικής, των Αγγλικών και των Γαλλικών. Τα χαμηλότερα ποσοστά αφορούν το μάθημα της Λογιστικής, της Βιολογίας, των Οικοκυρικών και των Πρακτικών Γνώσεων. Ίσως να οφείλεται στη φύση των μαθημάτων και στον τρόπο διεξαγωγής του μαθήματος.

Η λογιστική και η Βιολογία είναι μαθήματα επιλογής και επομένως ενδιαφέρουν περισσότερο το μαθητή. Σ'αυτά τα μαθήματα, όπως στα Οικοκυρικά και Πρακτικές Γνώσεις, παρουσιάζονται χαμηλά ποσοστά, ίσως διότι οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, η διδασκαλία είναι κυρίως εργαστηριακή και ο μαθητής έχει την ευκαιρία να μετακινηθεί, να συνομιλήσει με το διπλανό του.

5. Το είδος των παραπτωμάτων στα γυμνάσια και στα λύκεια

Στα γυμνάσια τα συχνότερα περιστατικά αφορούν την απρεπή συμπεριφορά και ενόχληση ενώ στα λύκεια τα συχνότερα περιστατικά αφορούν την εμφάνιση, ενόχληση και απρεπή συμπεριφορά. Το γεγονός ότι στα γυμνάσια τα περιστατικά «εμφάνιση» είναι σπάνια ενώ στα λύκεια έχουν την πρώτη θέση, μπορεί να αποδοθεί στο ότι οι μικροί μαθητές προσαρμόζονται ευκολότερα στους κανονισμούς στολής ενώ οι μεγάλοι αντιδρούν λόγω ηλικίας και λόγω στάσεως έναντι του θέματος. Παρατηρούνται και στα λύκεια περιστατικά απρεπούς συμπεριφοράς, αλλά αυτά δεν παρατηρούνται στο σχολικό χώρο, αλλά σε μέρες επισκέψεων, εκδρομών, κοινού εκκλησιασμού.

6. Η σύγκριση της εικόνας που δίνουν τα βιβλία των πειθαρχικών παραπτωμάτων και των απόψεων των διδασκόντων.

Από τη σύγκριση φαίνεται ότι δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ της εικόνας που παρουσιάζουν τα βιβλία πειθαρχικών παραπτωμάτων των σχολείων και της

γνώμης των διδασκόντων και των μαθητών όσον αφορά τα συχνότερα περιστατικά που εμφανίζονται είτε μέσα στην τάξη, είτε στην αυλή των σχολείων, είτε σε χώρους επισκέψεων. Συμφωνούν όλοι ότι οι δύο συχνότερες απειθαρχίες είναι η απρεπής συμπεριφορά και η ενόχληση.

7. Οι παράγοντες που συντελούν στη διάπραξη παραπτωμάτων

Οι διευθυντές, βοηθοί διευθυντές και καθηγητές εκφράζουν τη γνώμη ότι οι κυριότεροι παράγοντες που συντελούν ώστε μερικοί μαθητές να μη συμπεριφέρονται όπως αρμόζει είναι **η έλλειψη κινήτρων**, η προσωπικότητα του καθηγητή και το οικογενειακό περιβάλλον.

Οι απόψεις τους αναλυτικά:

Οι διευθυντές πιστεύουν ότι κυριότεροι παράγοντες είναι

- A) η έλλειψη κινήτρων
- B) η στάση των καθηγητών
- Γ) η προσωπικότητα του καθηγητή και το οικογενειακό περιβάλλον με το ίδιο ποσοστό.

Οι βοηθοί διευθυντές πιστεύουν ότι οι κυριότεροι παράγοντες είναι:

- A) το οικογενειακό περιβάλλον,
- B) η προσωπικότητα του καθηγητή
- Γ) η έλλειψη κινήτρων και το περιεχόμενο του μαθήματος

Οι καθηγητές θεωρούν ως κυριότερους παράγοντες:

- A) το οικογενειακό περιβάλλον

Β) την έλλειψη κινήτρων

Γ) την προσωπικότητα του καθηγητή

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μεγαλύτερη σύμπτωση απόψεων μεταξύ βοηθών και καθηγητών (δίνουν και οι δύο ως πρώτο παράγοντα το οικογενειακό περιβάλλον. Ίσως να είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα διότι αυτοί είναι που εξετάζουν τα παραπτώματα.

Παρ' όλο ότι συμφωνούν πως η έλλειψη κινήτρων και η στάση του καθηγητή είναι από τους κυριότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά του μαθητή, εν τούτοις υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ διευθυντών και καθηγητών στον παράγοντα «η στάση του καθηγητή», πράγμα που σημαίνει ότι παρά το ότι και οι δύο ομάδες θεωρούν τον παράγοντα αυτό σημαντικό, η βαρύτητα που του αποδίδουν είναι πολύ διαφορετική. Οι διευθυντές δίνουν πολύ πιο μεγάλη βαρύτητα στον παράγοντα αυτό από ότι οι καθηγητές. Ένας λόγος ίσως να είναι ότι είναι αυτοί που δέχονται συνήθως γονείς και κηδεμόνες, οι οποίοι πολλές φορές έχουν την τάση, στην προσπάθεια τους να δικαιολογήσουν παραπτώματα των παιδιών τους, να αποδίδουν την απειθαρχία τους στην υπαιτιότητα των καθηγητών.

Μεταξύ βοηθών και καθηγητών υπάρχει σημαντική διαφορά όσον αφορά τον παράγοντα «το περιεχόμενο του μαθήματος». Οι βοηθοί διευθυντές δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στον παράγοντα αυτό από ότι οι καθηγητές. Ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι βοηθοί διευθυντές διερευνούν όλα τα παραπτώματα και αντιλαμβάνονται ότι το περιεχόμενο του μαθήματος παίζει σημαντικό ρόλο στη διάπραξη παραπτωμάτων.

8. Η αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που λαμβάνονται

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην απάμβλυνση του προβλήματος όλοι, διευθυντές, εκπαιδευτικοί και μαθητές, **δίνουν μεγαλύτερη ποσοστιαία αναλογία στα θετικά μέτρα παρά στα αρνητικά.**

Όπως φαίνεται υπάρχει σχεδόν πλήρης ομοφωνία μεταξύ βοηθών διευθυντών, καθηγητών και μαθητών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των θετικών και αρνητικών μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην απάμβλυνση του προβλήματος. Παρατηρείται όμως πολύ μεγάλη διαφορά μεταξύ των ομάδων αυτών και των διευθυντών. **Οι διευθυντές δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στο μέτρο «επίδειξη αγάπης και κατανόησης» και πολύ μικρότερη στο μέτρο «επιβολή τιμωρίας».** Διδάσκοντες και μαθητές θεωρούν ως την αποτελεσματικότερη ποινή την επίπληξη ιδιαιτέρως και ως τη λιγότερο αποτελεσματική την επίπληξη στην τάξη, πράγμα που δείχνει τη σημασία που πρέπει να δίνεται στο σεβασμό της προσωπικότητας.

Οι διευθυντές θεωρούν ως αποτελεσματικότερη ποινή την επίπληξη, αποπομπή από την τάξη και παραπομπή στη διεύθυνση και ως λιγότερο αποτελεσματική την επίπληξη μπροστά στον κηδεμόνα. (Ο αριθμός των διευθυντών που απάντησαν είναι πολύ μικρός).

Υπάρχει πλήρης ομοφωνία μεταξύ βοηθών διευθυντών και καθηγητών όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των ποινών. Θεωρούν και οι δύο ομάδες ως την αποτελεσματικότερη ποινή την επίπληξη μπροστά στον κηδεμόνα και ως τη λιγότερο αποτελεσματική την επίπληξη, αποπομπή από την τάξη και παραπομπή στη διεύθυνση. Φαίνεται ότι η κυπριακή οικογένεια έχει τη δομή εκείνη που απαιτείται ώστε να επηρεάζει με την παρουσία και παρεμβολή της στο θέμα της πειθαρχίας των παιδιών της. Γι' αυτό και η επίπληξη μπροστά στον κηδεμόνα θεωρείται μια από τις αποτελεσματικότερες ποινές.

Παράρτημα "B"

Με τη τοποθέτησή τους αυτή έρχονται σε αντίθεση με την άποψη των διευθυντών. Οι βοηθοί και οι καθηγητές θεωρούν ως μη αποτελεσματική την ποινή αυτή ίσως διότι μαθητές που αποστέλλονται στη διεύθυνση δεν τιμωρούνται.

Σκοπός του βοηθού ήταν να βοηθήσει το σχολείο ως το

Το πόρισμα ότι ένα αποτελεσματικό μέτρο για την άμβλυνση του προβλήματος είναι η επίπληξη μπροστά στον κηδεμόνα, υπογραμμίζει τη σημασία της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας.

• Συνέκομψο Ελλήνων Φιλολόγων "Όμιλον "Ιστορίας" Βουδαπέστης

• Σκοπός του βοηθού είναι η προώθηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τα φιλοσοφικά μαθήματα και της ανθρωπιστικής παιδείας.

"Τοιακή Χριστιανική και Δημητρίου Βουδαπέστης"

• Σκοπός του "να βοηθήσει το σχολείο ως το φιλοσοφικό και ηθικό μαθησιακό έργο του υπό της υποστήριξης των εθνικών φρονήματος και των ηθικών αρχών, οι οποίοι πρέπει να κομίσουν τους Ελληνούς μαθητές"

Παράρτημα “Β”

“Βραβεία στο Παγκύπριο Γυμνάσιο”

“Ιστορίας Βραβείον Σ. Ευαγγελίδη”

- Σκοπός του Βραβείου ήταν να βοηθήσει το Σχολείον εις το φρονηματιστικόν και ηθοπλαστικόν έργο του διά της ενθαρρύνσεως των μαθητών εις την μελέτην του εξόχως φρονηματιστικού και διδακτικού μαθήματος της Ιστορίας”
- Συνδέσμου Ελλήνων Φιλολόγων Κύπρου “Στασίνο” Βραβείον.
- Σκοπός του Βραβείου “είναι η προώθηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τα φιλολογικά μαθήματα και τις ανθρωπιστικές σπουδές”.

“Τσιαλή Χρυσταλλένης και Δημητρίου Βραβείον”

- * Σκοπός του “να βοηθήσει το σχολείον εις το φρονηματιστικόν και ηθοπλαστικόν έργον του διά της υπογραμμίσεως του εθνικού φρονήματος και των ηθικών αρχών, αι οποίαι πρέπει να κοσμώσι τους Έλληνας εφήβους”

Παράρτημα “Γ”

“Περιστατικά και ποινές στο Παγκύπριο Γυμνάσιο”

ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΙΝΕΣ 1901-1968

Έπειτα ανεγνώσθη επιστολή του κ. Γυμνασιάρχου, ημερ. 18 Νοεμβρίου 1901 ε.ε συνοδευτική αντιγράφου πρακτικών 17 Νοεμβρίου και αποφάσεως του συλλόγου των κ.κ. καθηγητών επί των αφορώντων την πράξιν του μαθητού της Γ' τάξεως του γυμνασίου Ι.Φ. εν σχέσει προς τον γυμναστικόν κ. Χ.Ν. Κατά τα πρακτικά ταύτα καταφαίνεται ότι ο εν λόγω μαθητής εις ερώτησιν του κ. Ν επεδείξατο τόνον αυθάδη... διαταπτόμενος δε να παραδώση τον κανόνα και να εξέλθῃ της αιθούσης εδυστρόπησεν επί μικρόν ραπιζόμενος δε και προσαπωθούμενος προς τα έξω, εν παραφορά από κολάφου ισχυρού και εκ τούτου προσκρούσεως αυτού επί της θύρας, έπληξε κατά τον βραχίονα διά του κανόνος τον κ. Χ.Ν. Περί δε του κ. Χ.Ν. απεδείχθη ότι μετεχειρίσατο σκληρότερον του δέοντος τρόπον, καθόσον επανειλημμένως επάταξε τον μαθητήν και εκβάλλων αυτόν της θύρας μετά κολάφου εχρήσατο και λέξιν υβριστικήν, καλέσας αυτόν κερατάν.

Επί τούτων συνεδριάσας ο σύλλογος των καθηγητών απεφάσισεν όπως αναθέσῃ εις τον κ. Γυμνασιάρχην τα αναφερόμενα εις τον κ. Χ.Ν. εις δε τον μαθητήν Ι.Φ. διά πλειοψηφίας επέβαλε την εξής ποινήν: να επιπληχθή αυστηρώς υπό του κ. Γυμνασιάρχου μετά την κοινήν προσευχήν των μαθητών ενώπιον πάντων των μαθητών και να νουθετηθῇ κατ' ιδίαν υπό του κ. Γυμνασιάρχου προς αποφυγήν παρομοίων εν τω μέλλοντι.

(Πρακτικά Σχολικής Επιτροπείας 21 Νοεμβρίου 1901)

Ο κ. Γυμνασιάρχης ανέφερεν ότι μετά την προσευχήν της πρωΐας ήκουσε μαθητών της Στ' Π. Γυμνασίου να υποτονθορίζωσιν απόπως και ακαίρως άσμά τι, ήλεγξε δε αυτούς εν τη τάξει και συνέστησεν εις αυτούς να μη επαναλάβωσι τούτο άλλοτε. Κατά το διάλειμμα όμως της 10ης π.μ.

επανέλαβον τούτο εν τω περιβόλῳ του Γυμνασίου, μεθ'ό, και τη φροντίδι των εφημερευόντων καθηγητῶν κ.κ. Ι. Χατζηϊωσήφ και Δ. Νικολαΐδου, απεδείχθη ὅτι εκ των αδόντων μαθητῶν ἦσαν οι (8 ονόματα).....

Το Πειθαρχικό Συμβούλιον συσκεφθέν απεφάσισε ν' αποβληθῶσιν οι μαθηταί οὔτοι εκ της Σχολῆς ἐπὶ τριήμερον και να επανέλθωσι μετὰ των κηδεμόνων των ἵνα και προς αυτοὺς λεχθῶσι τα δέοντα περί της παρατηρηθείσης απειθείας.

Ἐπειτα εκλήθησαν οι μαθηταί οὔτοι ενώπιον του Π.Σ. και μετὰ δριμύ ἔλεγχον ὑπὸ της Διευθύνσεως ανηγγέλη προς αυτοὺς η ποινή των.

(21 Οκτωβρίου 1932)

Περί δε του μαθητοῦ Χρ. Φ. Απεφασίσθη να παραπεμφθῇ οὔτος εις τον Σύλλογον των Καθηγητῶν, ἵνα οὔτος αποφανθῇ περί της επιβλητέας ποινῆς διὰ παράπτωμα να παίζη εις καφενεῖον μπιλλιάρδον οὔτος, δευτέραν ἤδη φοράν καταγγελθεῖς ἐπὶ το ὅτι κάθηται εις καφενεῖον

(14 Νοεμβρίου 1932)

Διὰ το ανωτέρω ζήτημα του μαθητοῦ Χρ. Φ. Συνεδρίασε ο Σύλλογος αυθημερόν και απέβαλε τούτον ἐπὶ δεκαπέντε ημέρας... Τη 21η του μηνός ο Σύλλογος εν συνεδρία, επιεικῶς φερόμενος, εχάρισεν προς αὐτόν τας υπόλοιπους ημέρας της ποινῆς του, συμβουλευσάντος τα δέοντα του κ. γυμνασιάρχου.

Απεφασίσθη να αποβληθῶσιν οι μαθηταί Γ. Οι. Και Κ.Π. ἐπὶ οκτῶ ημέρας με περιορισμόν εν τη Σχολῇ, ἐπὶ τῷ ὅτι εχαρτόπαιζον εν καφενείῳ εις το προάστειον Καϊμακλί, και ο Δ.Κ. ν' αποβληθῇ ἐπὶ πέντε ημέρας ἐπὶ τῷ ὅτι παρηκολούθει τους ανωτέρω εις το χαρτοπαίγνιον.

(16 Δεκεμβρίου 1932)

Απεφασίσθη να υποβιβασθή η διαγωγή των μαθητών της Ε' τάξεως κατά το πρώτον εξάμηνον του τρέχοντος σχολ. έτους πάντων, πλην των (9 ονόματα) επί τω ότι λαβόντες άδειαν ούτοι να απουσιάσωσιν εκ της Σχολής, ίνα παρευρεθώσιν εις την χειροτονίαν του συμμαθητού των Καλλινίκου Μαχαιριώτου εις διάκονον κατά την 17ην τρέχοντος, δεν επέστρεψαν εν τη Σχολή μετά την χειροτονίαν.

(17 Δεκεμβρίου 1932)

Ο μαθητής Π. Χ[#]Γ., όστις κατηγγέλθη ότι εκάπνιζε παρά το άνοιγμα Αγίου Αντωνίου την πρωϊαν της 19.3.1933, αποβάλλεται επί μίαν ημέραν με περιορισμόν εν τω σχολείω, θα ειδοποιηθεί δε περί τούτου και ο πατήρ του.

(22 Μαρτίου 1933)

Ο μαθητής Χρ. Π. ..., όστις έδειξεν αυθάδειαν προς τον καθηγητήν κ. Higgins, αποφασίζεται να ίσταται όρθιος επί μίαν εβδομάδα κατά το μάθημα του κ. Higgins και να ζητήση παρ' αυτού συγνώμην.

(1 Απριλίου 1933)

Οι μαθηταί (10 ονόματα), οίτινες ητάκτουν εν τη εκκλησία αποβάλλονται επί τρεις ημέρας και να προσέλθουν μετά των κηδεμόνων των ίνα λάβωσι γνώσιν της τιμωρίας, ο δε Γ.Μ. ως επιμελητής εν τη εκκλησία και ως αμελήσας το καθήκον του μη καταγγείλας τους ατακτήσαντας, αποβάλλεται επί μίαν ημέραν και να προσέλθη μετά του κηδεμόνος του.

(1 Απριλίου 1933)

Ο Χρ. Τ. αποβάλλεται επί μίαν ημέραν διότι εν τω λεωφορείω ηνώχλει κόρας τινάς λέγων απρεπείς φράσεις.

(9 Μαΐου 1933)

Ο Σ.Σ. αποβάλλεται επί δύο ημέρας διότι παρηκολούθησε κινηματογραφικήν παράστασιν άνευ αδείας της Διευθύνσεως.

(23 Μαΐου 1933)

Ο Ι.Σ. αποβάλλεται επί μίαν ημέραν διότι εθεάθη καθήμενος μετά των γονέων του εις το καφενεϊόν Χατζησάββα.

(27 Μαΐου 1933)

Τιμωρεί τους (5 ονόματα) με αποβολήν μίας ημέρας έκαστον, διότι εφωράθησαν παίζοντες ποδόσφαιρον, παρά την απαγόρευσιν της παιδιάς ταύτης υπό των Κανονισμών. Τιμωρεί τον Κ.Π. με επίπληξιν και ορθοστασίαν εις πάντα τα μαθήματα επί δύο ημέρας, διότι παρώτρυνε τους Α.Κ. και Α.Ξ. να εμπαίζωσι τον συμμαθητήν των Α.Κ.

(22 Φεβρουαρίου 1935)

(Το Π.Σ.) τιμωρεί τους (3 ονόματα) με διήμερον αποβολήν έκαστον, διότι κατά την παράδοσιν των φυσικών κατήρτιζον ποδοσφαιρικής ομάδας, καθ'α δε ωμολόγησαν οι ίδιοι, παίζουν ποδόσφαιρον.

(5 Μαρτίου 1935)

Τιμωρεί με τετραήμερον αποβολήν έκαστον τους (3 ονόματα), διότι εθεάθησαν εκτός της οικίας των περί την 9.15' την νύκτα της 6.3.35. Τον Μ.Γ. με διήμερον αποβολήν διότι εθεάθη νύκτα περί την 8.30', εκτός της οικίας του.

(8 Μαρτίου 1935)

Ο Χ.Η. απεβλήθη επί 8 ημέρας διότι α) παρηνόχλει νεάνιδα τινα, β) εκάθητο εις καφενείον και γ) εγκατέλειψε τα μεταμεσημβρινά μαθήματα διά να παρακολουθήση συνάντησιν ποδοσφαίρου.

Ο Σ.Π. ειπιμωρήθη δι' ορθοστασίας επί μίαν ημέρα, διότι έσειε το θρανίον κατά τρόπον ώστε να τρίζη προξενών ούτω θόρυβον κατά την παράδοσιν.

(20 Απριλίου 1935)

3. Αποβολή μαθητού: Η σχολική εφορεία δι' επιστολής υμών έλαβε γνώσιν ότι ο σύλλογος των καθηγητών επέβαλε εις τον στάσιμον μαθητήν της Β' τάξεως Ι. Μ. διά πλειοψηφίας 25 προς 22 την ποινήν αποβολής επί 42 ημέρας (από 20. Δεκεμβρίου 1952 μέχρι της 31. Ιανουαρίου 1953), διά συστηματικής κλοπάς εντός και εκτός του σχολείου, (απορροφητικών πεννών, πηληκίων, ποδηλάτου, εξαρτημάτων ποδηλάτων κλπ), διά συνεχή ψεύδη και διαστροφάς των γεγονότων, διά νυκτερινάς εξόδους και κακήν επίδρασιν επί του χαρακτήρος του μικροτέρου του αδελφού, μαθητού της Α' τάξεως. Αποφασίζεται όπως η αποβολή του μαθητού ελαττωθή εις 31. ημέρας, ήτοι από της 20. Δεκεμβρίου 1952 μέχρι της 20. Ιανουαρίου, 1953 και τούτο διά να δυνηθή να ετοιμασθή διά τας γραπτάς εξετάσεις του α' εξαμήνου.

(Επιστολή Σχολικής Εφορείας, ημερομ. 10.1.1953 προς τον Γυμνασιάρχη)

Το Πειθαρχικόν Συμβούλιον εξετάζει την υπόθεσιν του μαθητού της Β10 Α.Δ., ο οποίος ηλλοίωσε το εκδοθέν υπό του σχολείου πιστοποιητικόν σπουδών.

Αποφασίζεται να δοθή εις αυτόν διαγωγή 9 (μετρία) και να γίνη δεκτός εις το σχολείου, αλλά να παρακολουθήται. Πάντως ετονίσθη εις τον κηδεμόνα του το μέγεθός του παραπτώματος, ελήφθησαν όμως υπ' όψιν το νεαρόν της ηλικίας του και αι ιδιάζουσαι συνθήκαι υπό τας οποίας φοιτά (φόβος πατρός).

(30 Σεπτεμβρίου 1980)

Κατηγορείται ο μαθητής Γ.Κ. Β8 ότι κατά τον παρελθόντα Ιανουάριον διέρρηξε μετ' άλλων τριών ανηλίκων τρεις φορές το περίπτερο του δημοτικού σχολείου Παλλουριωτίσσης και έκλεψε μικροπράγματα.

Η υπόθεση απεκαλύφθη υπό της αστυνομίας.

Ποινή: Αποβολή εκ του σχολείου επί οκτώ ημέρας, ήτοι από της Δευτέρας 13ης μέχρι της Δευτέρας 20ης τρέχοντος.

(14 Μαΐου 1963)

Α.Λ. κατηγορείται ότι έβαλε καρφίτσαν εις την καρέκλαν της καθηγήτριας Π. Παρουσιάζεται συνοδευόμενος υπό του αδελφού του. Ο μαθητής ισχυρίζεται ότι έβαλε την καρφίτσαν διά να καθήση ένας συμμαθητής του ο οποίος συνηθίζει να κάθεται το διάλειμμα. Όμως προέκάλεσε αναστάτωσιν και έδειξεν ανειλικρίνειαν. Το Πειθαρχικόν Συμβούλιον τον αποβάλλει επί 4 ημέρας, την 26, 27, 28, 29/5/65.

Κ.Σ. και Λ.Γ. είχαν ραδιόφωνον κατά την διάρκειαν του μαθήματος των Γαλλικών.

Το ραδιόφωνο του Σ. ελειτουργούσε. Το έφερε δε ο μαθητής παρά τας επανειλημμένας συστάσεις της καθηγήτριας. Αμφότεροι οι μαθηταί συνοδεύονται υπό της μητρός των. Εις τον Σ. επιβάλλεται η ποινή της αποβολής των 3 ημερών. Ο Γ. επιπλήσσεται αυτηρώς.

(25 Μαΐου 1965)

Ο μαθητής της Ε' Φ.Π. κατηγορείται ότι ετοποθέτησε μαζί με άλλους ποδήλατον μέσα εις την τάξιν του Ε2 κλ. Ολίγον προ του μαθήματος του κ. Τ

Παραδέχεται ενοχήν. Συνοδεύεται υπό του πατρός του. Απεβλήθη επί 3 ημέρας.

Ο μαθητής της Ε' Χ.Θ. κατηγορείται ότι α) εποδηλάτησεν επί του διαδρόμου, β) παρεμπόδισε τους επιμελητάς να βγάλουν από την τάξιν το ποδήλατον και γ) ηπειλησε τους επιμελητάς. Παραδέχεται ενοχήν. Συνοδεύεται υπό του πατρός του. Απεβλήθη επί 4 ημέρας.

Οι μαθηταί της Ε' Χρ. Μ. Και Α.Δ. κατηγορούνται ότι ανέβασαν το ποδήλατον από την αυλήν εις τον χώρον της προσευχής και έγιναν αιτία αταξίας. Ο Μ. συνοδεύεται υπό του πατρός του. Απεβλήθησαν επί 1 ημέραν έκαστος.

(11 Μαΐου 1968)

Παράρτημα “Δ”

“Κανονισμοί λειτουργίας των Σχολείων της Κύπρου

Διαγωγή μαθητών

- (1) Η διαγωγή των μαθητών χαρακτηρίζεται στο τέλος κάθε τριμήνου με απόφαση του Καθηγητικού Συλλόγου, ως κοσμιότητα, κοσμία, καλή, επίμεμπτη, κακή. Δε δίνεται αριθμητική βαθμολογία. Σε περιπτώσεις μειωμένης διαγωγής μαθητών αναγράφονται στα Πρακτικά των συνεδριάσεων του Καθηγητικού Συλλόγου οι λόγοι για τους οποίους μειώνεται η διαγωγή του μαθητή.
- (2) Απόφαση του Καθηγητικού Συλλόγου για χαρακτηρισμό της διαγωγής μαθητή ως κακής ή ως επίμεμπτης υπόκειται στην έγκριση του Διευθυντή του οικείου τμήματος Εκπαίδευσης που μπορεί να τροποποιήσει τον προτεινόμενο χαρακτηρισμό. Την απόφαση του Διευθυντή μπορεί να τροποποιήσει αυτεπάγγελα ο Υπουργός, είτε ύστερα από αίτηση του κηδεμόνα του μαθητή.
- (3) Στα ενδεικτικά και δελτία προόδου αναγράφεται ο χαρακτηρισμός της διαγωγής ενώ στο απολυτήριο δεν αναγράφεται. Από το σχολείο δίνεται σχετικό πιστοποιητικό όταν ζητηθεί.
- (4) Μαθητής του οποίου η διαγωγή χαρακτηρίστηκε ως επίμεμπτη ή κακή δικαιούται να συνεχίσει να φοιτά στο σχολείο, του εκτός αν ο Καθηγητικός Σύλλογος έχει λόγους να πιστεύει ότι ενδείκνυται η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος για το μαθητή.

Ποινές μαθητών

17.-(1) Οι ποινές αποβλέπουν στη διόρθωση του μαθητή και στην τήρηση της ευκοσμίας και τάξεως του σχολείου.

(2) Ποινές που επιβάλλονται στους μαθητές ανάλογα με τη σοβαρότητα και τις συνέπειες του παραπτώματος του μαθητή είναι:

- (α) Παρατήρηση,
- (β) επίπληξη,
- (γ) αποπομπή από την τάξη και παραπομπή στη διεύθυνση,
- (δ) αποζημίωση για φθορά περιουσίας του σχολείου,
- (ε) στέρηση σχολικού αξιώματος,
- (στ) αποβολή ως δύο ημέρες,
- (ζ) αποβολή 1-5 ημέρες,
- (η) αποβολή 1-8 ημέρες,
- (θ) αποβολή 1-15 ημέρες,
- (ι) αποβολή από το σχολείο που φοιτά για πάντα με δικαίωμα μεταγραφής σε άλλο σχολείο,
- (ια) αποβολή ως το τέλος της σχολικής χρονιάς.

Σ' όλες τις περιπτώσεις αποβολής ενημερώνεται γραπτώς ο κηδεμόνας του μαθητή.

Τις ποινές (α)-(γ) επιβάλλει ο καθηγητής.

Τις ποινές (α)-(δ) και (στ) επιβάλλει ο Βοηθός Διευθυντής

Τις ποινές (α)-(ζ) επιβάλλει ο Διευθυντής

Τις ποινές (α)-(β) και (δ)-(η) επιβάλλει το Πειθαρχικό Συμβούλιο.

Τις ποινές (α)-(β) και (δ)-(ια) επιβάλλει ο Καθηγητικός Σύλλογος.

Οι ποινές αποβολής από 1-5 ημέρες μπορούν να επιβάλλονται και με αναστολές.

Οι ποινές (ι) και (ια) επιβάλλονται μόνο με μαθητές Λυκείου και υπόκεινται στην έγκριση του Διευθυντή του οικείου τμήματος Εκπαίδευσης.

Όλες οι ποινές αναγράφονται στο ποινολόγιο και κατά την κρίση του Καθηγητικού Συλλόγου κατά το τέλος της σχολικής χρονιάς αχρηστεύεται το μέρος εκείνο του ποινολογίου ή των πρακτικών των συνεδριών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αργότερα τη σταδιοδρομία του μαθητή.

Πειθαρχικό Συμβούλιο

18.-(1) Σε κάθε Σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης καταρτίζεται Πειθαρχικό Συμβούλιο που απαρτίζεται από το Διευθυντή ή εκπρόσωπο του Βοηθό Διευθυντή ως πρόεδρο, δύο καθηγητές ή εκπαιδευτές, τον υπεύθυνο του τμήματος, τον πρόεδρο του Κ.Μ.Σ. και τον Πρόεδρο του Συμβουλίου του Τμήματος του. Οι δύο καθηγητές ή εκπαιδευτές υποδεικνύονται από τον Καθηγητικό Σύλλογο στην αρχή του σχολικού έτους. Ο μαθητής που έχει καταγγελθεί καλείται και απολογείται στο Πειθαρχικό Συμβούλιο.

(2) Τα πρακτικά συνεδριών του Πειθαρχικού Συμβουλίου τηρεί ο νεότερος από τους δυο καθηγητές ή εκπαιδευτές.

(3) Ο Καθηγητικός Σύλλογος ενημερώνεται πάνω στις αποφάσεις του Πειθαρχικού Συμβουλίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ “Ε”

Ημερολόγιο με επιμελητές - υπεύθυνους καθαριότητας

ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

K32

ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ: 1998 - 1999

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ

ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Το φύλλο - ημερολόγιο με τους επιμελητές-υπεύθυνους καθαριότητας, να συμπληρωθεί και να αναρτηθεί στην πινακίδα, για να απονέμεται έπαινος για την τάξη και να αναλαμβάνεται ευθύνη για την αταξία.

28.9.1998

ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ
ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ: 1998-99

ΜΗΝΑΣ:

ΤΜΗΜΑ:

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιάγκου Νίκη – Σειρά Παιδαγωγικές Έρευνες, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου 1991.
- Γιωργούση Ν. Παναγιώτου. Παιδαγωγική ψυχολογία, τόμ. Β' (Η Μάθηση). Αθήνα 1981.
- Δημητρόπουλου Γ. Ευσταθίου, Παιδαγωγική ψυχολογία. Οι θεωρίες μαθήσεως. Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ιωαννίδη Δ.Ι. Παιδαγωγική Ψυχολογία Δρυμός, Αθήνα 1979.
- Καψάλης Γ. Αχιλ. Παιδαγωγική ψυχολογία Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1987.
- Κληροδοτήματα δωρεές και βραβεία στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Παγκύπριον Γυμνάσιον 1983 Εκατονταετηρίδα 1993. Λευκωσία 1993.
- Κολιάδη Α. Εμμανουήλ. Θεωρίες Μάθησης και Εκπαιδευτική πράξη. τομ.Α' Αθήνα 1991.
- Κουράφα Κ. Ευσταθίου, Αι ποιναί υπό το πρίσμα της επιστήμης και της αγωγής. Εκδόσεις Διον. + Βασ. Λουκοπούλου. Αθήναι.
- Κωνσταντινίδη Κ. Άδωνι. Οι γονείς μπροστά στα εφηβικά προβλήματα. Λευκωσία 1981.
- Μάνιου – Βακάλη, Μ. (1995). Μάθηση, μνήμη, λήθη.
- Ματσαγγούρα Γ. Ηλία. Ψυχοπαιδαγωγικά θέματα Προδημοτικής και Πρωτοδημοτικής Αγωγής. Εκδόσεις Φελέκη, Αθήνα 1982.

- Μπαλάσκα Κώστα. Κοινωνική θεώρηση της Παιδείας. Εκδόσεις Γρηγόρη. Αθήνα. 1989.
- Ντράικωρς Ρούντολφ. Δώσε στο παιδί κίνητρα για μάθηση. Μετάφραση Μ. Παγανοπούλου Αθήνα 1975.
- Ντράικωρς Ρούντολφ, Η Ψυχολογία στην τάξη. Μετάφρ. Ιουλέτας Καββαδά, “Κέδρος”, Αθήνα 1968.
- Ντράικωρς Ρούντολφ και Περλ Κάσελ. Πέτα μακριά το ραβδί σου. Πειθαρχία χωρίς δάκρυα. Εκδόσεις Θυμάρι.
- Παιδαγωγική ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, Λεξικό.
- Παπανούτσου Π.Ε. Η παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα, Εκδόσεις «Δωδώνη» Αθήνα 1976.
- Stones E. Εισαγωγή στην παιδαγωγική ψυχολογία. Μετάφραση – Προσαρμογή Καθ. Αντ. Δανασσή Αφεντάκη. Εκδ. Γρηγόρη Αθήνα. E. Stones 1966, 1978 για την ελληνική γλώσσα.
- Ράσσελ Μπέρτραντ. Η εκπαίδευση του παιδιού. Σ. Ι. Ζαχαρόπουλος.
- Σελίδες από την ιστορία και τη ζωή του Παγκυπρίου Γυμνασίου. Παγκύπριον Γυμνάσιον 1983 Εκατονταετηρίδα 1993, Λευκωσία 1993.
- Σοφοκλέους Μ. Ιορδάνη. Από την πορεία μου στην εκπαίδευση.
- Τομασίδη Χ. Χριστόδουλου. Εισαγωγή στην ψυχολογία. Εκδόσεις «Δίπτυχο» Αθήνα 1982.

- Fontana David: Ψυχολογία για Εκπαιδευτικούς Μεταφ. Μαρίνα Λώμη, Εκδόσεις Σαββάλας.
- Φράγκου Π. Χρήστου Ψυχοπαιδαγωγική
- Χαραλάμπους Νεόφυτου. «Μπορούμε να γίνουμε καλύτεροι γονείς» Β' έκδοση, Λευκωσία 1996.
- Χριστοδουλίδη Δ. Ανδρέα. Εμείς και τα παιδιά μας. Λευκωσία 1980.

[illegible]

ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΙΜΟ- ΠΤΥ ΑΝΔ
ΡΙΑ ΣΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ.ο. 370.153

Ε. Ανδρέου

6065

3776

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Υπληρ.Βιβ/κης Χαροκόπειου Παν/μίου.957705

* 6 0 6 5 *

HU

